

USAID
აშშ-ის საერთაშორისო
დახმარების აგენტობა

ISET

International School of Economics at TSU
Policy Institute

ReforMeter

SME Development Reform Assessment Report

ISET Policy Institute

December 2023

The USAID Economic Governance Program Grant Activity: Support to the Reform Progress Tracking - ReforMeter

***DISCLAIMER:** This report is made possible by the support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents of this report do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.*

Contents

About the SME Development Reform	3
Reformeter Methodology	3
Assessment of the Reform Implementation	4
Stakeholder Survey	6
Public-Private Dialogue	7
Reform Tracking Indicators	10
1. Target Indicators	11
2. Impact Indicators	13
3. SME Development Reform Progress Indicators.....	18
Annex 1. Stakeholder Survey Questionnaire	21
Annex 2. SME Development Reform PPD Event Presentations	22

About the SME Development Reform

Assessing the progress of the SME Development reform (*henceforth "SME reform"¹*) relates to the activities that have been implemented and are planned in accordance with the SME Development Strategy of Georgia 2021-2025. The strategy aims to restore positive trends that were present prior to the onset of the pandemic and to support the continued growth of small and medium-sized enterprises.

The strategy covers the following seven priority directions:

1. Improving legislative, institutional, and entrepreneurial environment;
2. Promoting the development of entrepreneurial skills and raising the entrepreneurial culture of SMEs;
3. Improving access to finance for SMEs;
4. Promoting export growth, access to markets and internationalization of SMEs;
5. Promoting electronic communications, information technologies, innovation and Research & Development for SMEs;
6. Promoting the development of women entrepreneurship;
7. Promoting the development of Green Economy for SMEs.

In collaboration with the Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia (MoESD), various key entities play important roles in the effective implementation of the Small and Medium-sized Enterprises (SME) Development Strategy. These entities include Enterprise Georgia, Georgia's Innovation and Technology Agency (GITA), Rural Development Agency, Georgian Chamber of Commerce and Industry, the Ministry of Education and Science of Georgia, the Office of the Business Ombudsman of Georgia, Georgian National Competition Agency (GNCA), National Bank of Georgia (NBG), National Statistics Office of Georgia (Geostat), and several other relevant agencies.

Reformeter Methodology

Under the ReforMeter project, reform assessment is conducted through three distinct tools:

1. **Government survey** evaluates government's progress in reform implementation across four domains: legal framework; infrastructure and budget; institutional setup, and capacity development. The survey measures the government's progress in achieving the stated reform objectives on a scale from 0% to 100%.
2. **Stakeholder survey** is used to assess the reform implementation progress across four dimensions: reform content and adequacy; current performance; reform progress, and expected outcomes. The stakeholder survey sets scores on a scale from 1 to 10 for each dimension (the stakeholder questionnaire is attached as Annex I).
3. **Reform-specific economic indicators**, used as a proxy for reform effectiveness, are designed to track the reform progress.

¹ Eng. Small and medium-sized enterprise (SME)

The assessment of the SME Development reform encompasses the aforementioned three aspects. The government survey relies on the progress of activities outlined in the action plans of the strategy for 2021-2022 and 2023-2025.

On November 17, 2023, the first public-private dialogue (PPD) was held regarding the evaluation of the SME Development reform.

The economic indicators used for assessing the expected outcomes of the reform are determined in accordance with the impact and target indicators specified in the strategy. Additionally, the assessment incorporates other indicators relevant to the sector's development.

Assessment of the Reform Implementation

To evaluate the progress of the reform, the activities implemented and planned within the scope of the reform were identified based on the action plans of the SME Development Strategy. The reform's activities are divided into 7 priority directions and 42 tasks.

Based on the activities outlined in the Action Plans for 2021-2022 and 2023-2025 a total of 188 activities have been identified to evaluate the reform's progress. These activities fall into the following categories: institutional setup, capacity development, infrastructure and budget and legal framework. The reform's progress is assessed based on the implementation reports of the 2021 and 2022 Action Plans and the assessment of the strategy's implementation by representatives of the implementing agencies.

The status of implementation for the activities categorized under the four domains of government survey is summarized in the table below.

Table 1. SME Development Reform Progress

Government survey component	Implemented activities	Ongoing activities	Planned activities	Total
Legal framework	5	13	3	21
Institutional Setup	15	19	9	43
Infrastructure and Budget	5	27	9	41
Capacity Development	18	35	30	83

** Ongoing activities include activities that are carried out on an annual basis, such as the "Enterprise Georgia" programs, as well as those that have commenced but are not yet completed.*

The reform progress assessment revealed that the SME Development reform is being executed on time and in accordance with the activities outlined in the Action Plan.

Under the legal framework component, the following ongoing and implemented activities are noteworthy:

- Systematic land registration reform was implemented to promote the extension of the subject of pledge;
- The National Bank of Georgia adopted sustainable finance taxonomy and the regulation on loan classification and reporting according to the taxonomy;

- The following laws have been approved to approximate the Georgian legislation with EU legislation: Law of Georgia on Energy Labeling, Law of Georgia on Promoting the Generation and Consumption of Energy from Renewable Sources, and Law of Georgia on Energy Efficiency. Furthermore, by-laws have been developed in accordance with the aforementioned legislation.
- Several regulatory documents are under development to establish alternative financing mechanisms for small and medium-sized enterprises (SMEs). These documents include a Draft Law on Factoring, mechanisms of private and venture capital funds, a legal framework for secured transactions reform, legislative changes pertaining to leasing, and a legal framework for crowdfunding.

The second part of the government survey focuses on the institutional setup. This involves initiatives like reinforcing SME support institutions, updating state funding programs, engaging the private sector in policy development, improving statistical accounting, expanding vocational education systems, and enhancing labor markets. Noteworthy ongoing and implemented activities include the following:

- Enterprise Georgia developed a new export support program in 2022, and three previous programs were also updated;
- Enterprise Georgia developed an impact assessment framework that served as the foundation for conducting the impact assessment of its programs;
- Sectoral analysis of labor market needs was conducted by the Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia to examine the present and prospective demand for labor force and skills;
- To identify the extent to which businesses require human capital, a Survey of Business Demand on Skills was conducted;
- Ministry of Education and Science of Georgia developed the 2021-2025 draft strategy for the development of the professional orientation, counseling, and career planning system;
- At vocational educational institutions, a pilot of the Entrepreneurial Culture Introduction Model, as well as dual vocational education programs are underway;
- A suitable framework has been established to facilitate the development of the Regulatory Impact Assessment (RIA) SME test. Piloting the RIA SME test is planned to take place throughout the normative act development process.

The third component unifies the activities conducted within the budget and infrastructure component. Considering that the budget and infrastructure component includes the implementation of SME funding programs outlined in the reform, it constitutes a primary direction of the reform. Several support programs initiated in 2021-2022 are expected to continue during 2023-2025. In this regard, it is significant to mention:

- Enterprise Georgia's initiatives including Interest Rate/leasing co-financing, credit-guarantee schemes, micro and small business support, and export promotion grant programs;
- The programs of the Rural Development Agency that benefited its recipients, such as the Co-financing of Processing and Storage Enterprises; the Tea Plantations Rehabilitation Program; Interest Rate Co-financing of Agriculture Loans; Plant the Future; Aggroinsurance, and project technical assistance.

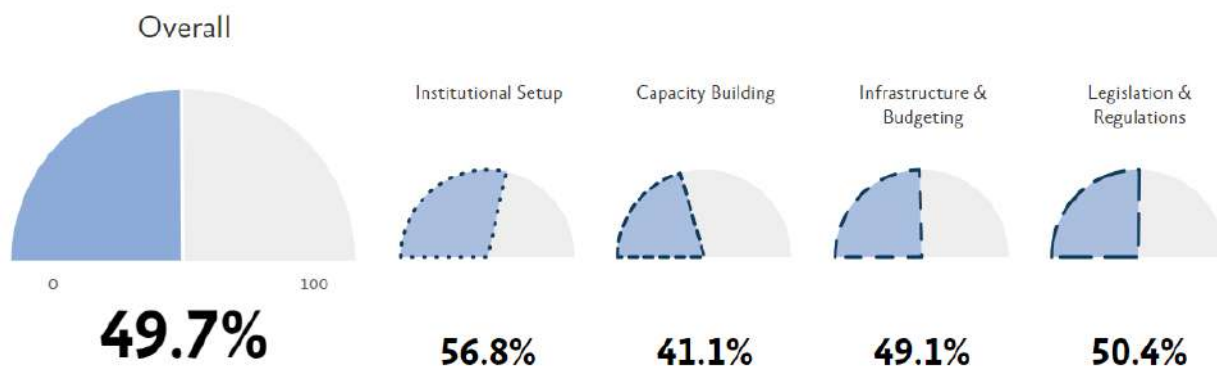
- The Innovation and Technology Agency of Georgia's various programs, including 650 000 GEL Innovation Matching Grants, 150,000 GEL co-financing grants for start-ups, and small grants of up to 15,000 GEL.

Capacity development measures comprise the fourth element of the government survey assessing the progress of the SME development reform. These measures consist of the following:

- Training course for export managers by Enterprise Georgia;
- Training of 3000 IT Specialists;
- Financial Education Survey of Micro, Small and Medium Entrepreneurs;
- The assessment of digital needs of the population and enterprises in target regions;
- Private sector trainings on a range of topics, including labor safety, e-commerce, and competition;
- Capacity development of employees of SME supporting agencies.

The government study concluded that 49.7% of the proposed reform activities have been executed. The institutional setup component exhibited the highest rate of implementation, standing at 56.8%. Progress indicators for activities aimed at establishing the legal framework, infrastructure, and budget were also positively assessed. The indicator associated with capacity building exhibited a comparatively low level of performance.

Figure 1. Government survey results²

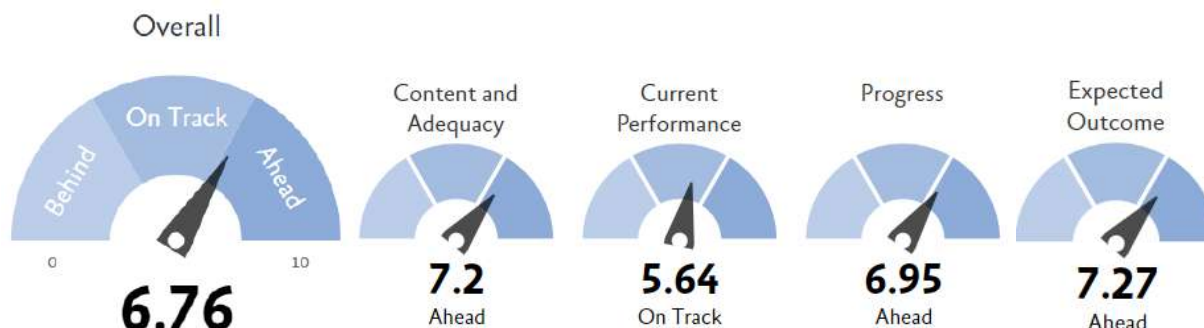
Stakeholder Survey

Based on an anonymous stakeholder survey (excluding state agencies implementing the reform), conducted at the public-private dialogue on SME development reform, the reform was rated **6.76 out of 10** points, indicating a positive assessment of the reform's progress by participants.

² Appropriate scores have been assigned to the four domains of reform progress assessment, with consideration given to the quantity and complexity of activities encompassed within each domain. Distribution of scores for each component was as follows: Legal framework - 20%; Institutional setup - 25%; Infrastructure and budget - 35%; Capacity development- 20%.

Figure 2 presents the results of the stakeholder survey, according to which the content and adequacy of the reform, the progress of the reform, and the expected outcomes were positively evaluated. In relation to the current performance, a moderate outcome was observed.

Figure 2. Results of stakeholder survey on SME Development reform evaluation

Public-Private Dialogue

On November 17, 2023, the first private-public dialogue on the SME Development reform was held. The event was attended by the representatives of the Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia, Enterprise Georgia, Geostat, the Skills Agency of Georgia, the Parliament of Georgia, Georgian Parliamentary Research Center, the Office of the Business Ombudsman of Georgia, the Rural Development Agency, the Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia, Small and Medium Enterprises Development Association (SMEDA), Georgian Hotel, Restaurant and Cafe Federation, Banking Association of Georgia, Crystal, UNDP, B2C.ge, PMCG, USAID Financial Innovation Program and USAID Economic Governance Program.

Following the introductory speeches, Tsisnami Sabadze, the Head of the Economic Policy Department at the Ministry of Economy and Sustainable Development provided an overview of the implementation progress of the Georgian SME Development Strategy for 2021-2025. She focused on important initiatives implemented in 2021-2022, such as the development of the RIA SME test instrument, establishment of dispute resolution mechanisms, development of services on the unified portal my.gov.ge, legislative changes to the insolvency system, conducting survey on business demand on skills, development of a professional guidance, counseling, and career planning strategy, establishment of the new export support program under Enterprise Georgia, improvement of existing programs, development of broadband infrastructure and other relevant initiatives.

The Reformeter team presented ongoing and planned activities and progress assessment indicators.

The representative of the agency Enterprise Georgia discussed the outcomes of the impact assessment of the agency's supporting programs. The speaker provided insights into the outcomes of various initiatives, including the Micro and Small Business Support Program, the Interest Rate Subsidy Program, the Credit Guarantee Mechanism, and the Export Assistance Program. The assessment of the impact of micro and small grants program on its grantees revealed that there was an average increase of 43% in the number of

employees, an 85% survival rate, and a 19% increase in the productivity of the beneficiaries. Turning to the Loan Interest Subsidy program, it was found that for every 1 GEL co-financed by the agency, beneficiaries, on average, generated an additional 14 GEL in income. Moreover, the contribution of 1 GEL to the gross domestic product was calculated to be 4.2 GEL. To underscore the impact of the Credit Guarantee Mechanism, the speaker discussed the different performance between SMEs and the Agency's beneficiaries. The results indicated higher revenue and asset growth, as well as a higher EBITDA margin and total-debt-to-total-assets ratio among program beneficiaries. Finally, the findings of the Export Support Program disclosed that the financing received by the beneficiary companies resulted in a 30 percent increase in their export volume. Moreover, the speaker emphasized that there are plans for a comprehensive assessment of the export promotion program and analysis of international best practices.

Stakeholders of the SME development reform discussed the current situation in the sector, carried out and planned activities within the framework of the reform, as well as ways of improving the assessment of the outcomes of the reform. This section of the report provides a summary of the opinions shared at the PPD event:

- Giga Phaikidze, Executive Director of SMEDA, expressed concerns regarding the definition of SMEs, specifically emphasizing the need to review the criteria related to company turnover. Currently, the existing definition categorizes enterprises with a turnover under 12 million Gel as small, while medium-sized enterprises fall within the turnover range of 12 million Gel to 60 million Gel. According to the speaker, the private sector perceives these criteria as excessively high and considers it essential to revise them. He has proposed adopting SARAS's definition in this regard. The aim of this change is to reveal the real difference between the economic performance and development of SMEs and large enterprises. In addition, private sector representatives highlighted that the usage of different definitions of Small and Medium Enterprises across the banking sector, the National Statistics Office of Georgia, and SARAS, could lead to misunderstanding while looking at official statistics and target indicators and once again suggested harmonizing the definitions for everyone. However, according to the Ministry of Economy and Sustainable Development, the official national definition of SMEs currently used by Geostat was developed in 2017, in accordance with the Eurostat methodology and the new methodology will not be adopted at least until 2027.
- An additional topic discussed by the participants of the PPD event referred to indicators used to assess the progress of small and medium-sized enterprise (SME) development. ReforMeter's presentation brought attention to the inconsistency in defining target indicators using nominal values. Notably, the current targets for 2025 in SME value added and productivity have already been achieved, prompting discussions among participants about the necessity of considering the real growth of SMEs' value added, turnover, and productivity. Emphasis was placed on the importance of accounting for inflation during the assessment period. A shared acknowledgment of this issue led to a discussion on the possibility of revising the methodology for calculating economic performance indicators. In addition, participants agreed on the need for more ambitious targets, recognizing that the existing benchmarks may not fully capture the performance of the SME sector. In the context of the need for more bold targets, the Ministry of Economy and Sustainable Development (MoESD) explained that selecting 2019 as the baseline year was an ambitious decision, considering the adverse impact of COVID-19 in

2020. Additionally, it was clarified that, for now, no further development or change is planned in this regard.

- Regarding the results of the impact assessment of the Enterprise Georgia programs, the attendees underscored the need to analyze the outcomes separately for micro, small, and medium-sized enterprises. Participants have suggested further enhancements to the assessment of SME development in Georgia. This includes the calculation of the impact of ineffective investments and the challenges associated with the business processes of companies, as well as the consideration of business survival rates.
- A representative from Crystal highlighted the necessity for further development of leasing component within the Enterprise Georgia programs. The parties agreed that even though leasing is financed under the Interest Rate/leasing co-financing program, the share of leasing component is significantly lower compared to the loans, and this can be a further opportunity for discussion and improvement.
- In addition, the discussions focused on the effectiveness of Vocational Education and Training (VET) development. It was underscored that the conducted trainings and meetings might not be sufficient to advance this field in Georgia. There was an emphasis on the necessity for effective measures, particularly in the context of developing entrepreneurial skills. The PPD participant suggested that, in addition to reporting the numbers of the training and capacity building activities provided under the SME reform, it might be beneficial to measure their effectiveness as well.
- The suggestion was addressed by the representative of the Vocational Skills Agency of Georgia, who mentioned that the improvement of skills among professionals in various sectors is one of the key roles of the Skills Agency. The Agency facilitates the cooperation between government authorities and the private sector to understand their needs and plan skills improvement trainings tailored to the businesses' labor demands. Since 2021, the Agency has established sectoral skills organizations for 10 selected industries, which unites professional associations and other key stakeholders. Speaker discussed the endeavors undertaken by the organization regarding the advancement of dual education program initiatives.
- Additionally, the importance of a more active dialogue between the public and private sectors has been highlighted by stakeholders. Davit Rusia, a representative of the Banking Association of Georgia, emphasized the need of organizing a joint working meeting involving representatives from commercial banks, government authorities, and CSOs dedicated to SME development. The aim is to facilitate knowledge sharing and ensure the effective participation of the private sector.
- SME reform Stakeholders had several recommendations on improving the reform progress assessment process. It was suggested to consider the productivity of SMEs on a regional level in the reform progress indicators, to identify the regional differences in SME performance throughout Georgia. In addition, Nika Kapanadze, representative from PMCG, highlighted the importance of establishing regional Growth Hubs. The speaker underlined that this initiative responds significantly to the objectives of the reform and should be incorporated into the evaluation of the strategy's outcomes.

Reform Tracking Indicators

The ReforMeter team has chosen various indicators to assess the progress of the SME development reform. The information required to track the reform's progress indicators was obtained from the National Bank and the National Statistics Office of Georgia. The initial segment of the indicators includes the target indicators that are specified in the strategy. The subsequent segment comprises the impact indicators that have been identified to assess the effectiveness of the relevant priority directions outlined in the strategy action plans. Lastly, the third segment provides supplementary indicators of the progress made in the sector selected by the ReforMeter team.

For the purpose of assessing the efficacy of the small and medium entrepreneurship development policy's implementation, the strategy specifies the target indicators that must be attained by 2025, with 2019 being the reference year. The analysis of the economic indicators for the period 2019-2022 showed that the value added generated by SMEs has increased by 32%, productivity by 39%, and turnover by 29% (Table 2).

Indicators of the economic development trends of small and medium-sized enterprises are presented in nominal terms in accordance with the strategy. The GDP Deflator, an indicator of price change utilized to estimate real growth, is also included in the table. As per the results of the GDP Deflator, inflation reached 29%, suggesting that economic indicators experienced slow real growth throughout this timeframe.

Table 2. A statistical overview of small and medium-sized enterprises

Indicator	Detected change 2019-2022
Value Added	32%
Productivity	39%
Turnover	29%
Inflation (GDP deflator, 2019)	29%
Employment Rate	5%

Furthermore, it is crucial to emphasize that several of the strategy's target indicators for 2025 have been achieved, suggesting the possibility of establishing even more ambitious objectives. The selection of target indicators that are comparatively modest can probably be attributed to uncertainties associated with the effects of COVID-19. It should be noted that the pandemic and the subsequent restrictions have had a negative impact on business development. In 2020, the employment rate, turnover, and output of small and medium-sized enterprises all decreased by 10%, 2%, and 1% respectively, in comparison to the year before.

1. Target Indicators

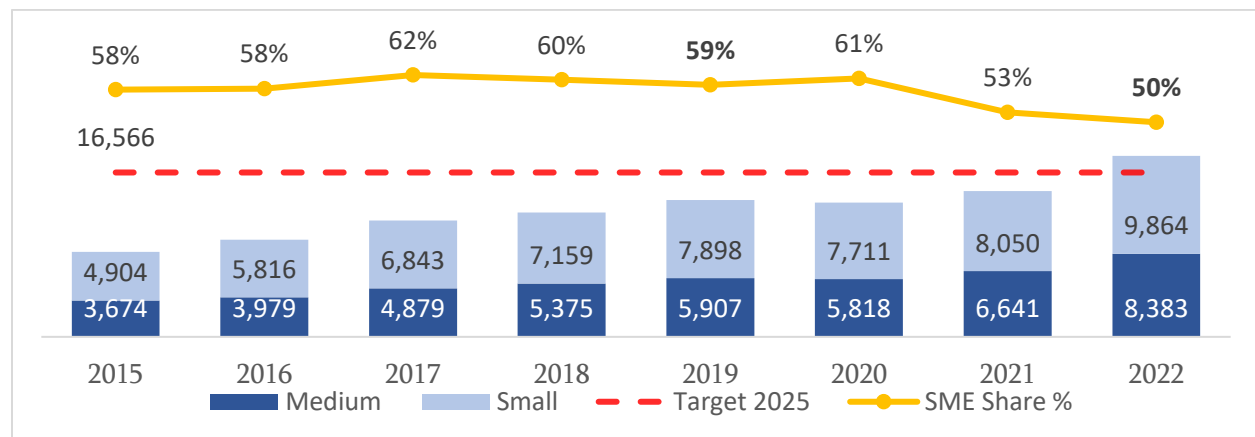
The target indicators of SME development, which include an analysis of the trends in the SME value added, number of employees, and productivity from 2015 to 2022, are discussed in this section of the report.

Indicators of the value added generated by small and medium-sized enterprises are illustrated in **Graph 1**. The business sector generated 23.3 billion GEL in 2019, while small and medium enterprises contributed 13.8 billion GEL in nominal value. As of 2019, the share of the SME value added in total business sector was 59%. The nominal value added by SMEs rose to 18.2 billion by 2022, while the sector's share in total value added fell to 50 percent, as a result of the business sector's increased value creation to 36.1 billion.

The target indicator established by the strategy aims to achieve the 20% growth in SMEs value added by the year 2025. This indicator, equivalent to 16.6 billion GEL in nominal value, has already been reached.

Despite comprising much of the business sector, SMEs operate in lower value-added sectors, such as trade or services. This is reflected in the relatively low share of the SMEs in total value added.

Graph 1. SMEs Value Added (Mln. GEL)

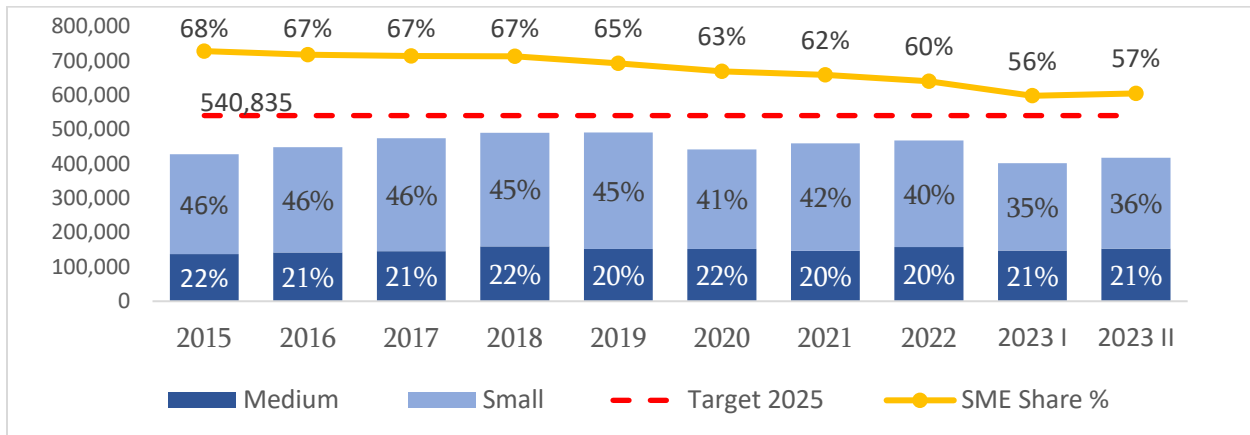

Source: GEOSTAT

The second target indicator assesses the growth of small and medium-sized enterprise employment rates. Unlike other indicators of the SME sector, small enterprises constitute a significant portion of the employment within the business sector. As indicated by **Graph 2**, small enterprises accounted for 339 thousand jobs in 2019, representing 45 percent of the total employment. As of 2022, this number declined by 8 percent, reaching a total of 310 thousand individuals. The number of individuals employed by medium-sized enterprises experienced a 4% growth from 152,000 in 2019 to 158 thousand in 2022. The period from 2019 to 2022 shows the most substantial growth, 17 percent, among large enterprises.

According to the strategy, the goal is to achieve a 10 percent increase in the employment rate by 2025 compared to the 2019 level. However, this objective has not been met so far. There has been a 5 percent decrease in the number of employed individuals in SMEs between 2019 and 2022. Notably, the proportion of total employment attributed to SMEs has declined from 65% to 60%. Employment rate in SMEs took a negative turn in 2020 due to the pandemic, with a 10 percent decrease compared to 2019. It is crucial to recognize that the number of employees in small enterprises have not recovered from 2019 to 2022.

Graph 2. Number of Employed persons in SMEs

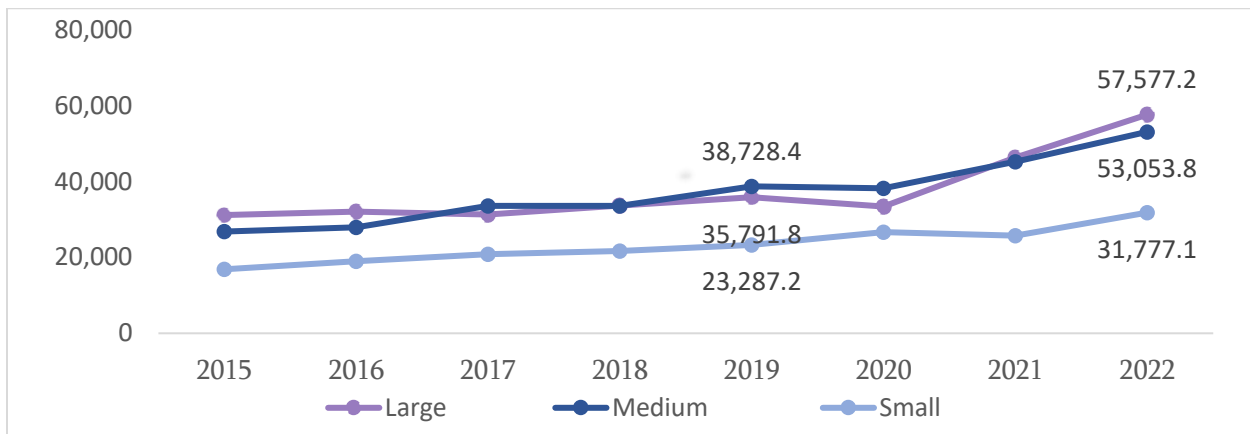

Source: GEOSTAT

An additional indicator of the progress of small and medium-sized enterprises is their productivity. Enterprise productivity is calculated by dividing the sector's value added by the number of employees.

The productivity of small, medium, and large enterprises is shown in **Graph 3**. Based on the data, it is evident that the productivity for large and medium enterprises is notably greater than for small enterprises. Additionally, it is worth noting that the productivity of large enterprises has increased by 61 percent from 2019 to 2022, while that of small and medium-sized enterprises has increased by 36 and 37 percent, respectively.

Graph 3. Productivity by enterprise size

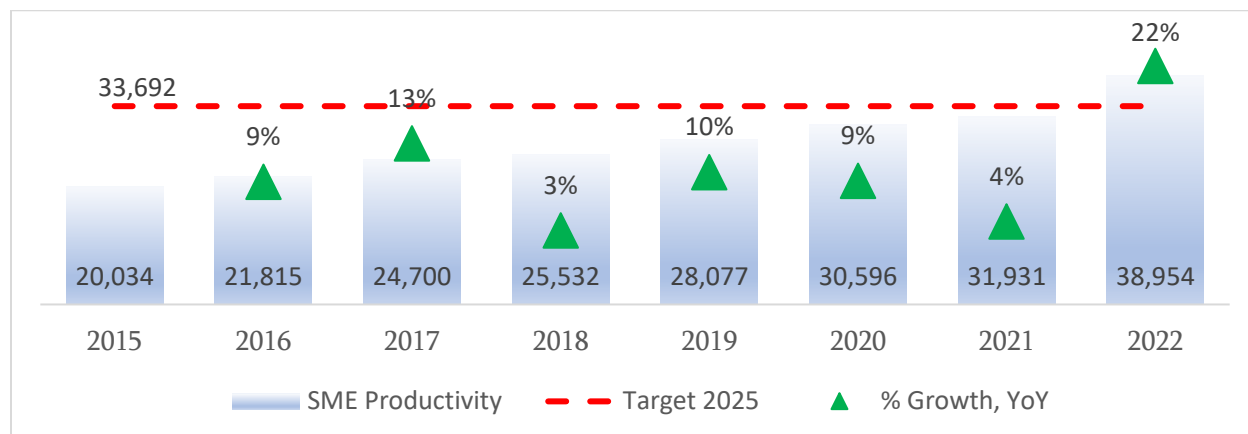

Source: GEOSTAT

Between 2019 and 2022, the productivity of SMEs rose from 28,000 GEL to 39,000 GEL, with small enterprises reaching nearly 32,000 GEL and medium-sized enterprises reaching 53,000 GEL. After a decrease in the growth rate from 2020 to 2021, there was a 22 percent increase in 2022 compared to the previous year (**Graph 4**).

According to the strategy, the goal for 2025 is a 20% increase in the productivity of small and medium enterprises compared to the 2019 level. Due to the 39% increase in SME productivity between 2019 and 2022, the sector has surpassed its target in 2022.

Graph 4. SMEs Productivity

Source: GEOSTAT

2. Impact Indicators

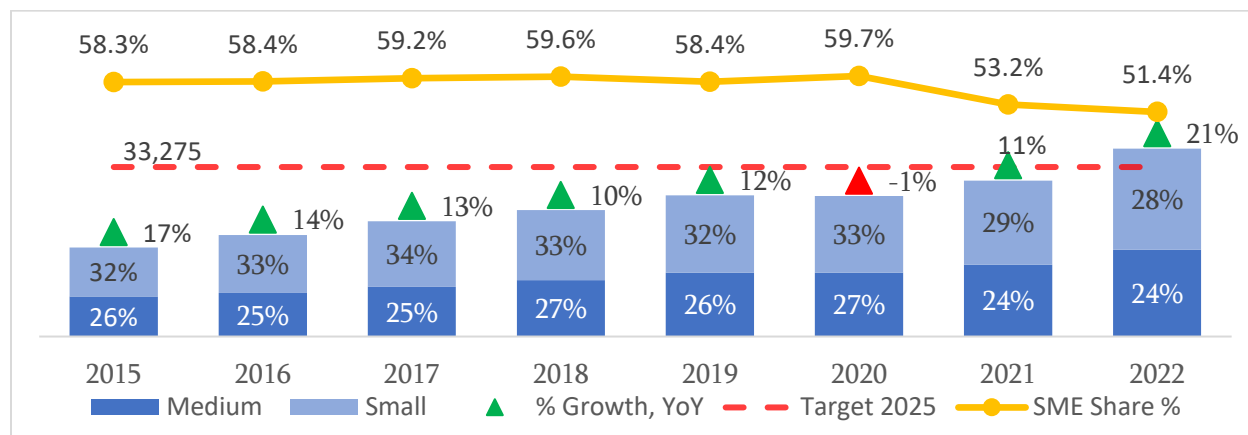
In accordance with the seven priority directions outlined in Georgia's 2021-2025 SME Development Strategy, seven impact indicators are established. This section explores the developmental trends of these indicators. An evaluation of the impact indicators pertaining to the first, third, fourth, and sixth priority directions was conducted using accessible Geostat data. The impact indicator for the second priority direction is derived from the insights of the Tracer Study, focusing on graduates of vocational educational programs, which was published in 2023. The impact indicators for the fifth and seventh priority directions were assessed based on the SME Policy Index conducted by the OECD. An update of these statistics will be possible following the release of the new OECD report.

As outlined in the action plans of the strategy, the output of SMEs is identified as the impact indicator for the first priority direction, which focuses on enhancing the legislative, institutional, and entrepreneurial environment.

The share of total output accounted for by small and medium enterprises has declined from 58% in 2019 to 51% by 2022, as illustrated in **Graph 5**. Furthermore, it is noteworthy to mention that the SME sector generated 36.9 billion GEL in 2022, reflecting a 33 percent growth rate compared to 2019.

The strategy sets a target for a 20 percent increase in output by 2025, and this objective has been achieved as of 2022. However, it's crucial to consider real growth in evaluating these outcomes, as in other cases.

Graph 5. Output of SMEs (million GEL)

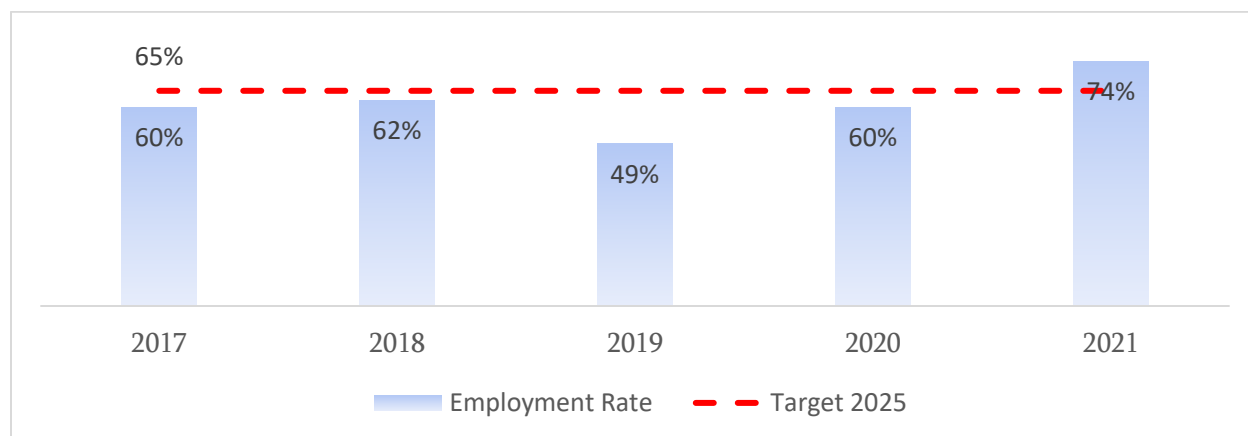

Source: GEOSTAT

The employment rate among graduates of vocational education programs is selected as the impact indicator for the second priority direction of the strategy - promoting the development of entrepreneurial skills and raising the entrepreneurial culture of SMEs. The indicator is based on the results of the Tracer Study report of graduates of vocational educational programs implemented by the Ministry of Education and Science of Georgia.

It is anticipated that the implementation of the strategy's diverse initiatives, which seek to increase compliance with labor market requirements and enhance the quality of vocational education, will positively influence the employment prospects of graduates of VET programs. Based on the findings of the Tracer study, the employment rate of VET graduates stood at 49 percent in 2019. This figure experienced a substantial increase of 25 percentage points, reaching 74 percent for graduates in 2021. As per the Strategy Action Plan, an employment target rate of 65 percent has been established.

Graph 6. Employment Rate of VET Graduates

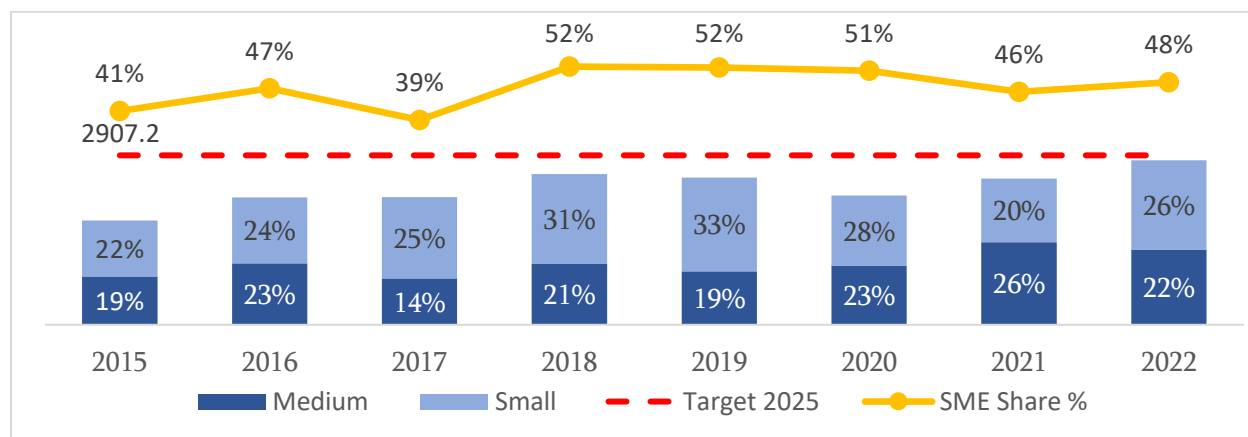
Source: Tracer Study Report

The third priority of the strategy aims to enhance access to finance, and a relevant indicator identified for this purpose is investments in fixed assets of small and medium-sized enterprises.

In 2022, investments in fixed assets within the business sector totaled 5.9 billion GEL, with small and medium-sized enterprises accounting for 48% of this amount. Following a 12 percent decrease in 2020, a positive trend has been observed in 2021-2022. Furthermore, the volume of investments made by small and medium-sized enterprises experienced a 12 percent growth from 2019 to 2022, reaching a total of 2.8 billion GEL, out of which small enterprises contributed 1.5 billion, while medium enterprises contributed 1.3 billion.

According to the Action Plan of the strategy, a target of a 15-percent increase in investments in fixed assets has been established, aiming to reach the threshold of 2.9 billion by 2025.

Graph 7. SME Investment in Fixed Assets (Mln. GEL)

Source: GEOSTAT

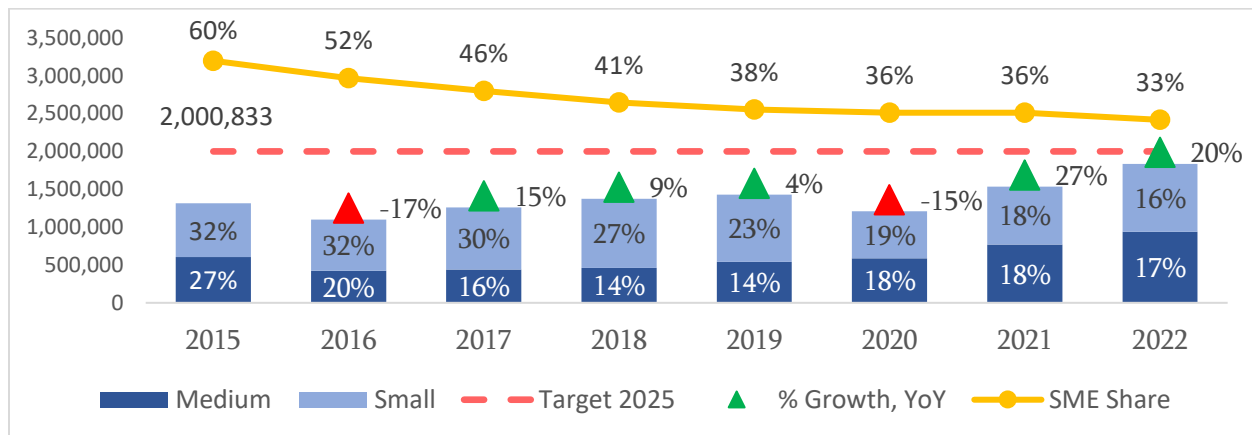
The exports of SMEs serve as the impact indicator for the fourth priority direction, which addresses the promotion of export growth, market access, and internationalization. According to the 2022 data, small and medium enterprises contribute to 33 percent of the total exports. This reflects a decline of 5 percentage points compared to the 2019 figures. The corresponding shares of small and medium-sized enterprises in 2022 were 16% and 17%, respectively.

In 2019, the export value of small and medium enterprises was 889 million US dollars and 540 million US dollars, respectively. The export volume of small enterprises showed negligible growth, reaching 899 million US dollars, while the export of medium enterprises experienced a significant surge, reaching 938 million US dollars by 2022.

The data presented in **Graph 8** indicates a notable 15% decline in exports during the period from 2019 to 2020. However, by 2022, the situation has been rectified. Over the span of 2019 to 2022, the exports of small and medium-sized enterprises increased by an average of 29%.

Based on the Strategy the target indicator is 40 percent growth and reaching 2 billion US dollars by 2025. Currently, the value of exports generated by small and medium enterprises stands at 1.8 billion US dollars. To accomplish the target rate by 2025, SME exports must increase by 9 percent.

Graph 8. Exports of small and medium enterprises (Mln. USD)

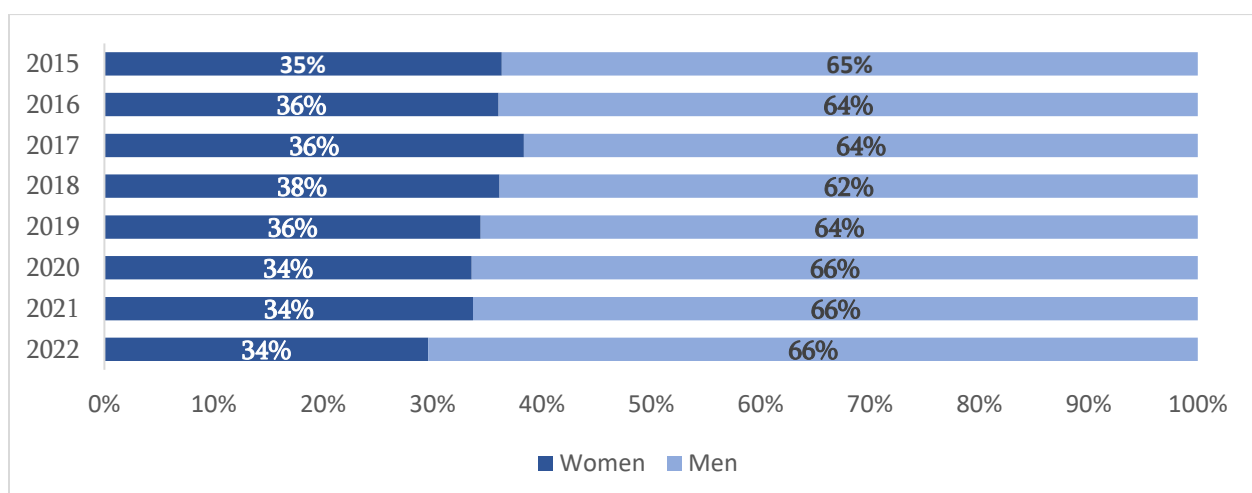

Source: GEOSTAT

According to the SME development strategy action plans the impact indicator for the sixth priority direction, focuseing on promoting the development of women entrepreneurship, is the share of women among the founders of business entities. Considering the data availability, the ReforMeter team used information on the share of female owners among the newly registered enterprises. The gender distribution of new enterprise owners is depicted in **Graph 9**. It is important to note that the assessment does not include enterprises whose owners' gender is not specified. Despite a 34% increase in the number of female founders between 2019 and 2022, their share in newly registered enterprises declined from 34% to 30%. Additionally, it should be noted that the same indicator for males has experienced a 68% increase from 2019 to 2022. The number of new enterprises owned by women in 2022 was 19,288 compared to 45,862 for males.

The strategy sets a goal of achieving a 40 percent representation of women in the ownership of existing business entities. However, considering the percentage of women in newly established enterprises, an unfavorable trend has been observed for this indicator.

Graph 9. Newly Established Enterprises by Sex of Owner

Source: GEOSTAT

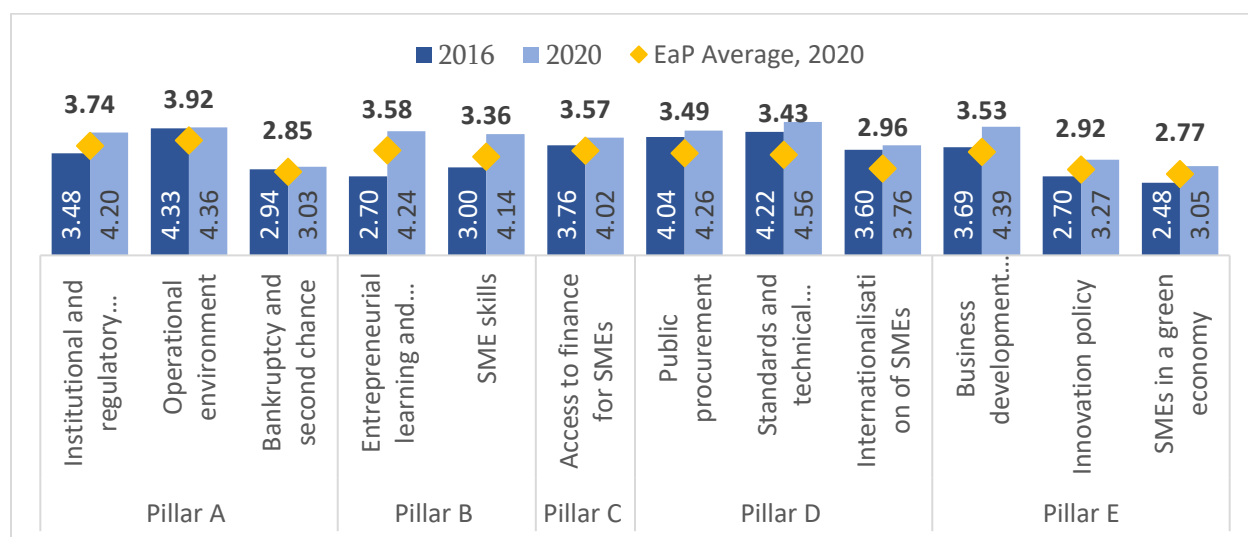
Indicators measuring the impact of the fifth and seventh strategic priority directions were determined based on the OECD SME Policy Index. Given that the index's evaluation criteria are considered indicative of progress in accomplishing the tasks outlined in the action plans, the upcoming section of the report will scrutinize each component of the index. Due to the absence of a new OECD report during the first PPD event, the ReforMeter team plans to assess advancements during the next PPD.

In the 2020 SME policy index, Georgia secured the top position in the region based on performance indicators. According to the report, Georgia demonstrated improvement in evaluation and scores across all 12 components of the rating compared to the previous 2016 assessment. Furthermore, the country was ranked as the leader among the Eastern Partnership states in nine out of the twelve components assessed. The OECD assessment highlights significant progress in Georgia concerning entrepreneurial learning and the improvement of the operational environment for small and medium-sized enterprises. The report suggests that further development opportunities are present, particularly in the areas of bankruptcy and second chances, the green economy, innovation, and the internationalization of SMEs.

According to the strategy, the maintenance/enhancement of Georgia's rating in the SME Innovation Policy component of the OECD SME Policy Index is identified as an impact indicator for the fifth priority direction. This direction encompasses the facilitation of electronic communications, information technologies, innovation, research, and development. Georgia's current rating in this OECD component stands at 3.27 points.

Additionally, the impact indicator for the seventh priority direction, which focuses on promoting the development of the green economy, is the maintenance/improvement of Georgia's assessment in the SME Policy Index component related to SMEs in the green economy. One of the goals of promoting green economy development is to encourage SMEs' participation in this sector. The OECD study assigns a score of 3.05 to the Green Economy component, one of the three domains identified with substantial potential for improvement and challenges. This underscores the need for a targeted approach and the implementation of supportive policies to achieve further progress in this area.

Graph 10. OECD “SME Policy Index”, Assessment of Georgia

Source: SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020

3. SME Development Reform Progress Indicators

The ReforMeter team has identified three additional indicators to monitor progress in SME development.

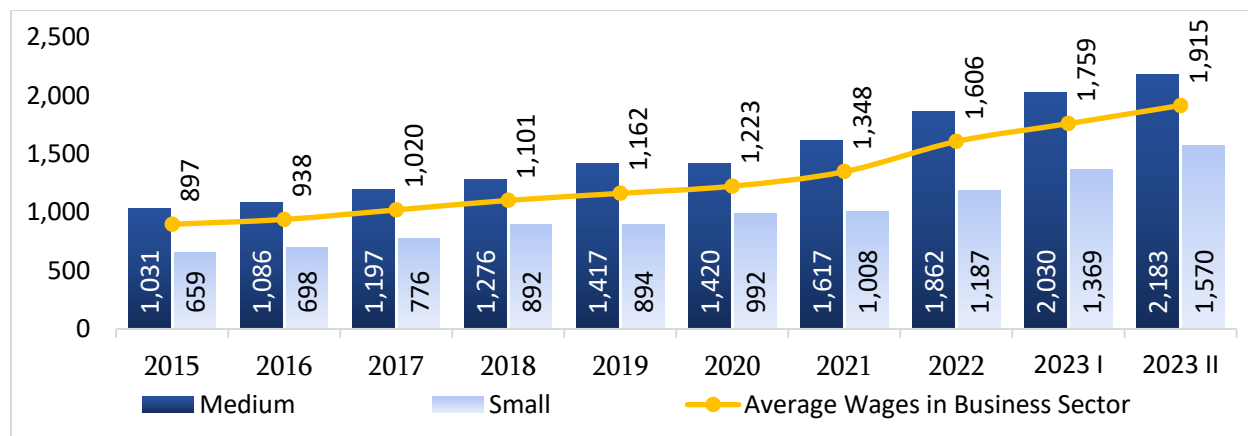
The first indicator focuses on the average monthly wages of employees in SMEs. With various employment promotion initiatives implemented within the strategy, it is crucial to measure the impact not only in terms of the number of employees but also in their compensation.

According to the data presented in **Graph 11**, the average wages in the business sector for the year 2019 were 1,161.7 GEL. Medium-sized enterprise salaries stood at 1,416.8 GEL, surpassing both the business sector average and the salaries paid to employees in large enterprises. However, small businesses recorded the lowest pay rate at 893.5 GEL.

Compensation in the business sector exhibited a 38% increase from 2019 to 2022, with a 31% increase in medium-sized enterprises and a 33% increase in small enterprises. Notably, large enterprises experienced the highest growth rate, reaching 40% during this period.

It is essential to emphasize the growing wage disparity among employees in small and medium-sized enterprises. For instance, the wage gap in 2019 was 523 GEL, and by the second quarter of 2023, it had expanded to 612 GEL.

Graph 11. Monthly incomes of employees of small and medium-sized enterprises

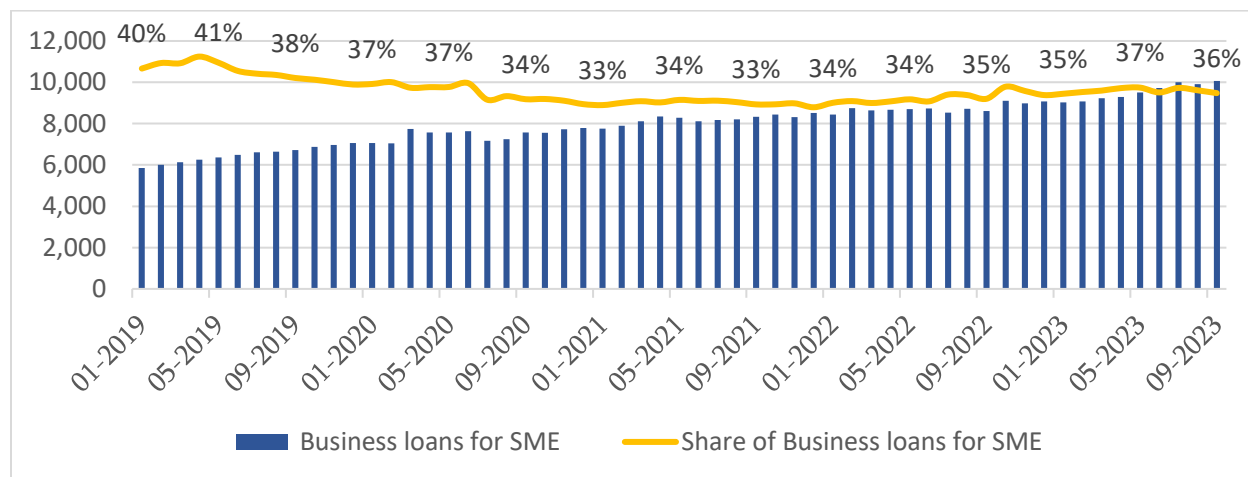
Source: GEOSTAT

Given that limited access to finance has consistently posed a significant challenge for SME development over the years, it is crucial to consider indicators related to the SME share in Georgia's banking portfolio when evaluating the reform's progress. Thus, evaluating the advancement of the SME Development reform involves examining both the SME shares in business loans and the interest rates on issued loans, serving as the second and third indicators, respectively.

As of December 2019, the loans given to SMEs amounted to 7 billion GEL, as illustrated in Graph 12. By September 2023, this figure had increased by 43%, reaching a total of 10 billion GEL. Notwithstanding the

surge in the quantity of loans given to small and medium enterprises, their proportion of overall business loans declined from 40 percent to 36 percent between 2019 and 2023.

Graph 12. SMEs Share in Business Loans

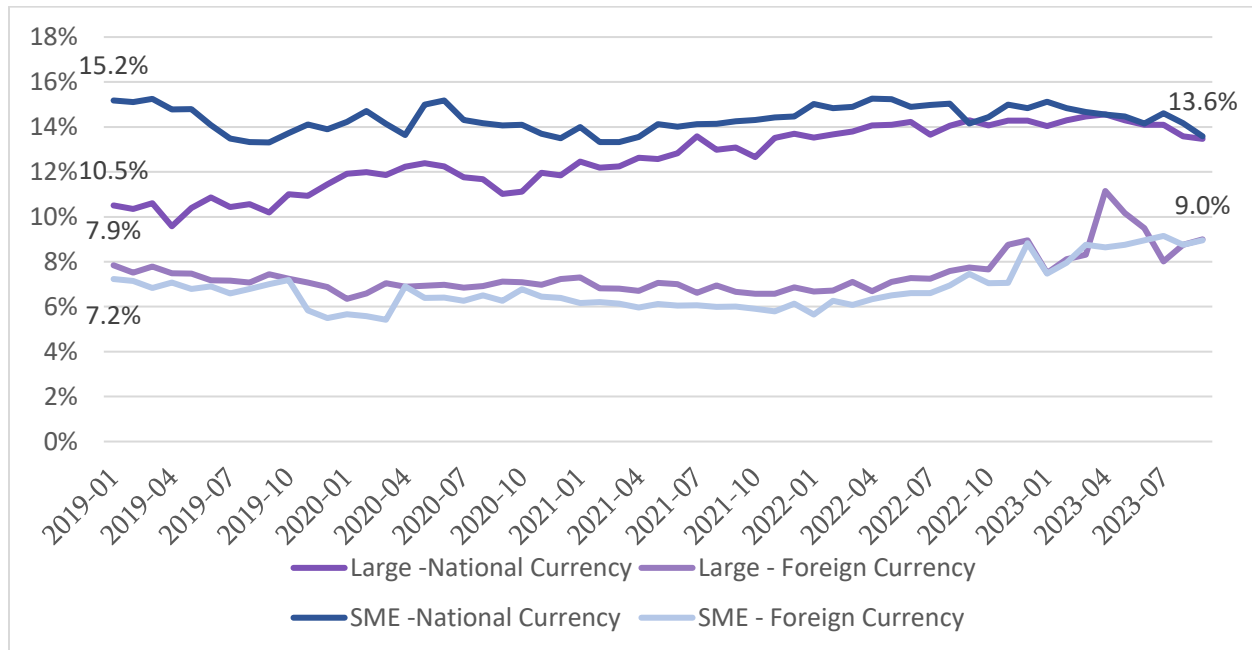
Source: National Bank of Georgia

In addition to assessing the proportion of business loans allocated to SMEs, it is pertinent to compare the interest rates applied to SMEs and large enterprise loans. **Graph 13** illustrates the average interest rates for loans granted by commercial banks to small, medium, and large enterprises from 2019 to 2023.

It is noteworthy that between January 2019 and September 2023, the interest rate on loans provided to large enterprises denominated in the national currency increased from 10.51 percent to 13.47 percent. Conversely, the interest rate for small and medium-sized enterprises receiving loans in the national currency declined from 15.8 percent in January 2019 to 13.59 percent by September 2023. This resulted in the equalization of average interest rates on business loans denominated in the domestic currency over the specified period, due to the reduction in rates for SMEs and the increase for large enterprises.

Additionally, it should be noted that between 2019 and 2023, there were slight variations in the interest rates on loans extended to SMEs and large enterprises when denominated in foreign currency. In 2019, there was a 0.6 percent disparity in interest rates between large enterprises and SMEs (with rates of 7.85 percent for large enterprises and 7.23 percent for SMEs). As of 2023, the gap has further decreased. The loan interest rates for large enterprises stand at 9 percent, while those for small and medium enterprises have slightly reduced to 8.95 percent.

Graph 13. Interest rates on loans granted to SMEs

Source: National Bank of Georgia

Annex 1. Stakeholder Survey Questionnaire

Please assess reform for each dimension listed below on a scale from 1 (poor performance) to 10 (strong performance):

Content and Adequacy

1. Do the reform-related policy objectives align with the sector's challenges?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

2. Is the policy-making and legal-drafting process conducted in an inclusive manner that enables the active participation of stakeholders?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Progress

3. How would you assess the current measures implemented within the framework of the SME development reform?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

4. To what extent do the implemented and planned measures within the framework of the strategy contribute to overcoming SME development's limiting factors?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Current Performance

5. How would you evaluate the present state of the SME sector?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Expected Outcomes

6. Will the reform reach its targets?

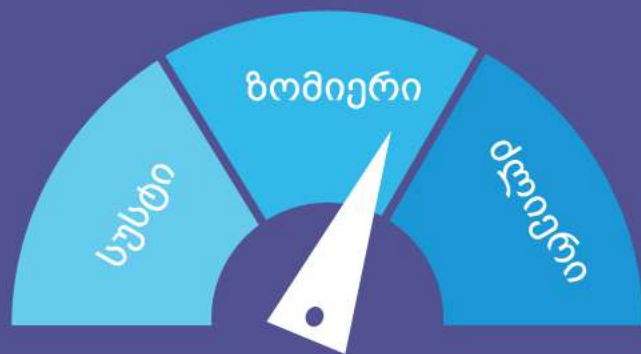
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

7. Does the reform propose efficient measures to reach its targets?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Annex 2. SME Development Reform PPD Event Presentations

USAID Economic Governance Program

რეფორმები

შენი გზამკვლევი რეფორმებში

DISCLAIMER: This presentation was made possible by the support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents of this presentation do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

About ReforMeter

ReforMeter aims to track the progress of selected economic reforms, facilitate dialogue among reform stakeholders, and support the implementing agencies in increasing awareness and efficiency of these reforms.

- The first phase of the project: 2015-2019.
- The new phase of the project: 2021-2024.

Selected reforms:

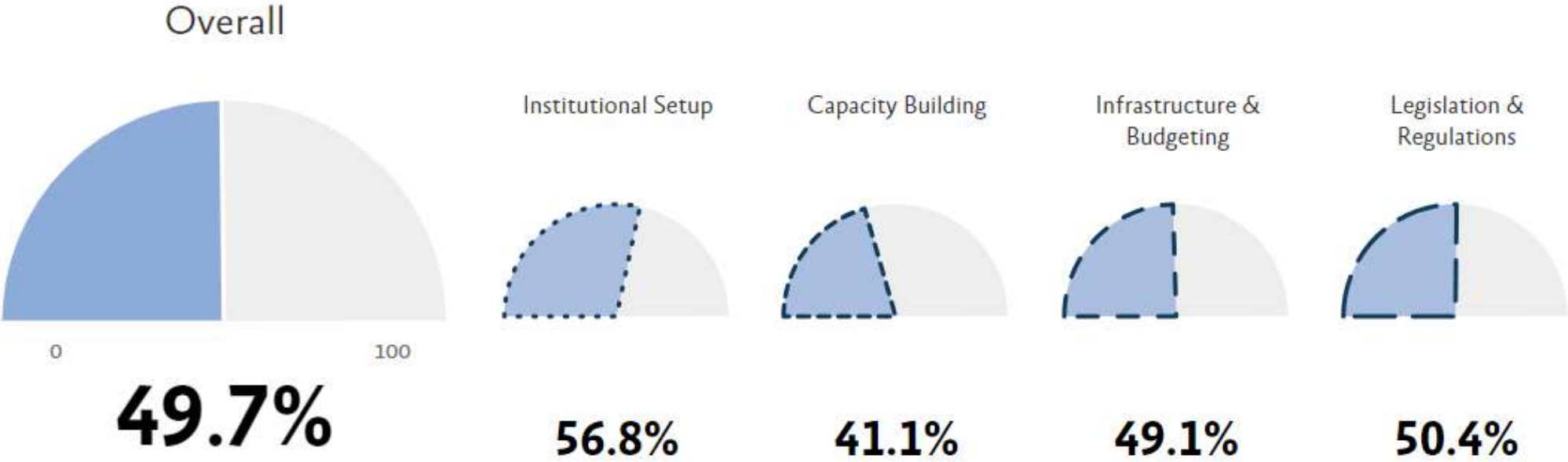
- Insolvency reform
- Capital market development reform
- Water resources management reform
- E-commerce reform
- Tourism reform
- Regulatory impact assessment (RIA) institutionalization
- SME Development reform

ReforMeter Methodology

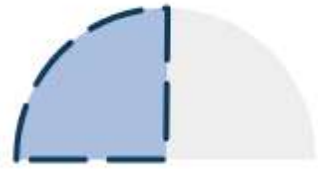
1. **Government surveys:** The responsible governmental institutions evaluate the reform implementation process.
2. **Stakeholder surveys:** Reform stakeholders assess the progress of the reforms.
3. **Economic indicators:** The ReforMeter project team identifies economic indicators to track the progress and results of the reforms.

SME Development Reform Progress – Government Survey Results

SME Development Reform Progress

Legal Framework - 21 activities

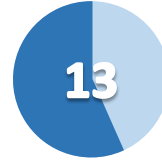

50.4%

Implemented

- Adoption of the new customs code and relevant by-laws
- Adoption of sustainable finance taxonomy

Ongoing

- Development of regulatory framework for venture funds
- Development of the legal framework on Factoring
- Adoption of the framework on Crowdfunding
- Harmonization of Georgian legislation with EU legislation

Future

SME Development Reform Progress

Institutional setup - 43 activities

56.8%

15

Implemented

- Development of RIA SME test concept
- Elaboration of impact assessment framework for state programs

19

Ongoing

- Assessment of the impact of the state support programs
- Promotion of Dual vocational education programs
- Conducting Studies on Labor Market Trends and Enterprise Skill Demands
- Creation of a Macroeconomic Skills Forecasting Model
- Introduction of the new “Enterprise Georgia” support programs

9

Future

- Expansion of European Accreditation in management and audit fields
- Calculation of innovation activity by size of Enterprises
- Development of the new concept for Imis.gov.ge

SME Development Reform Progress

Infrastructure and budget - 41 activities

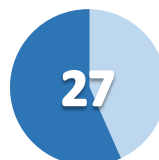

49.1%

Implemented

- Establishment of the New export support program of “Enterprise Georgia”
- Implementation of GEL 650,000 co-financing grant program and innovation grant program in pilot region

Ongoing

- Implementation of SME support programs

Future

- Renewal of innovation co-financing program
- Introduction of SAFE instrument
- Support of small and medium telecom operators in infrastructure construction

SME Development Reform Progress

Capacity development - 83 activities

18

Implemented

- Study on the Financial Literacy of MSMEs:
- Study on digital needs of population and enterprises in targeted regions
- Private sector trainings on competition, labor safety, e-commerce and other issues

35

Ongoing

- Conducting training courses for export managers
- Conducting retraining program for 5000 IT specialists
- Capacity building of SME supporting agencies

30

Future

- Implementation of RIA SME test pilot
- Implementation of European entrepreneurial competencies framework
- Retraining of VET teachers
- Conducting study on the enterprises supported to participate international exhibitions

41.1%

SME Development Reform Assessment Indicators

Target Indicators

- SMEs Value Added
- SMEs Productivity
- Number of Employed in SMEs

Impact Indicators

- SMEs Output
- Employment Rate of VET Graduates
- SMEs Investment in Fixed Assets
- SMEs Exports
- Share of Women in the owners of newly Established Enterprises
- OECD SME Policy Index

General SME reform Assessment Indicators

- Average Monthly Wages of Employees in SMEs
- SME Share in Business Loans
- Interest Rates on Loans for SMEs

SME Development Reform – Target Indicators

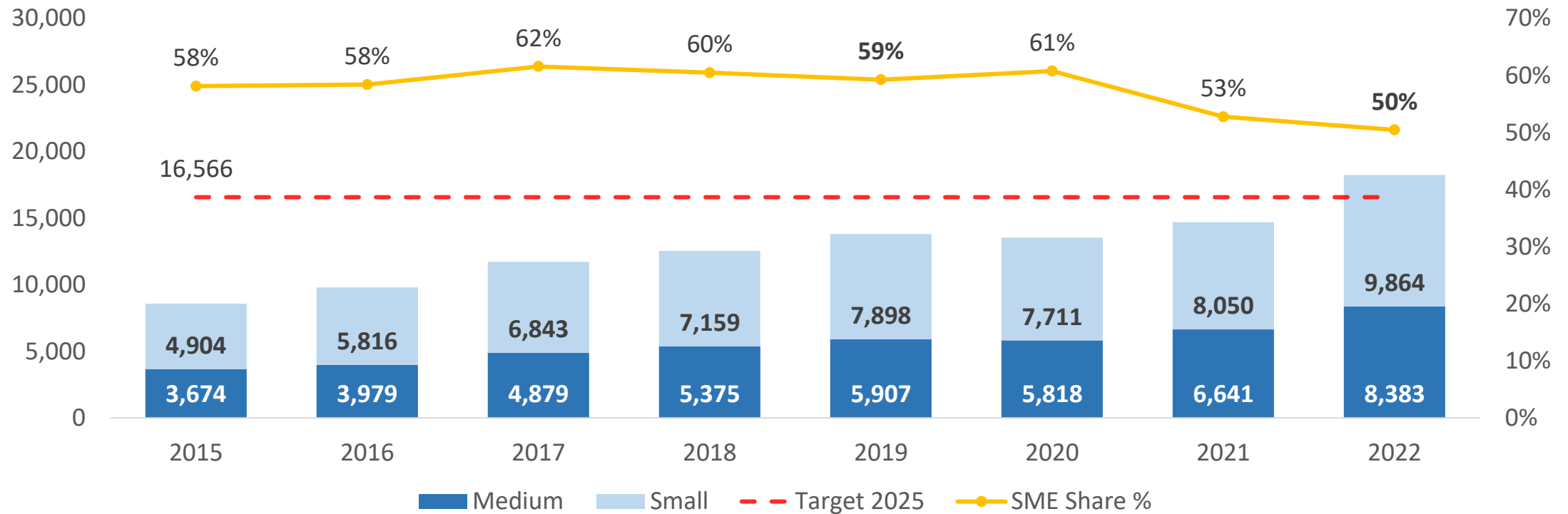
SME development trends

Indicator	Change 2019-2022
Value Added	32%
Productivity	39%
Turnover	29%
Inflation (GDP deflator, 2019)	29%
Employment	- 5%

SME Development Reform – Target Indicators

SMEs Value Added (Mln. GEL)

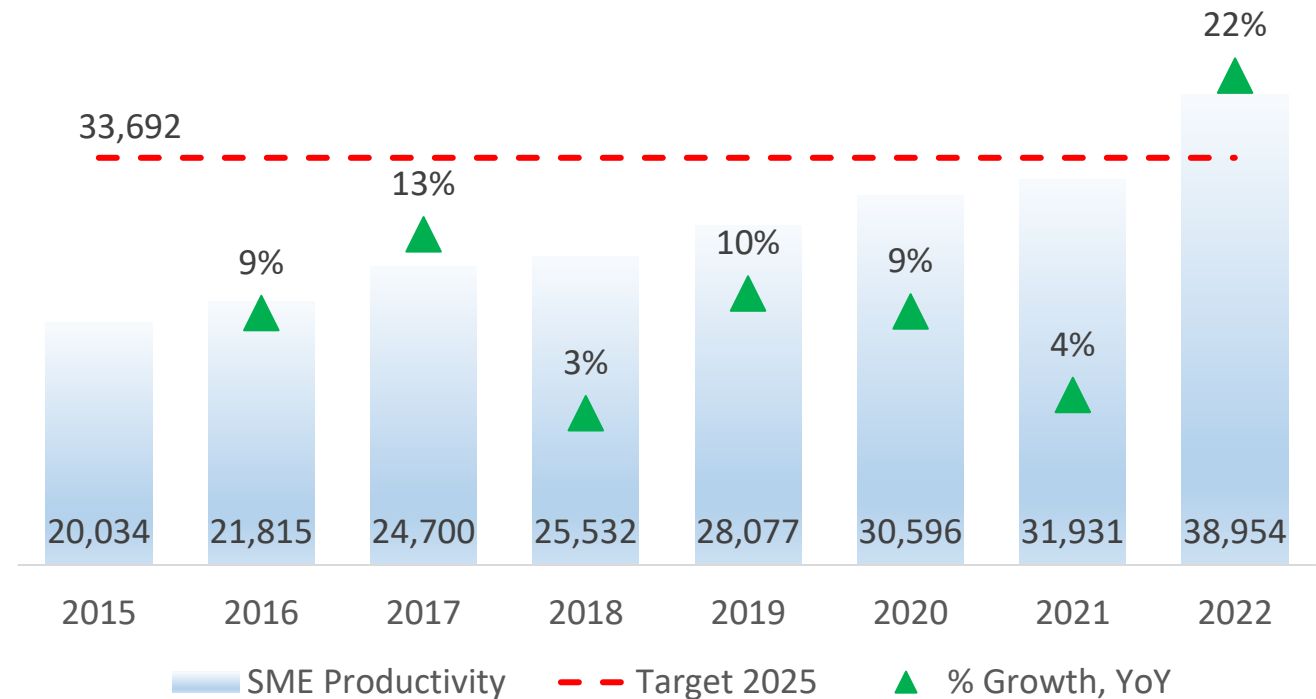
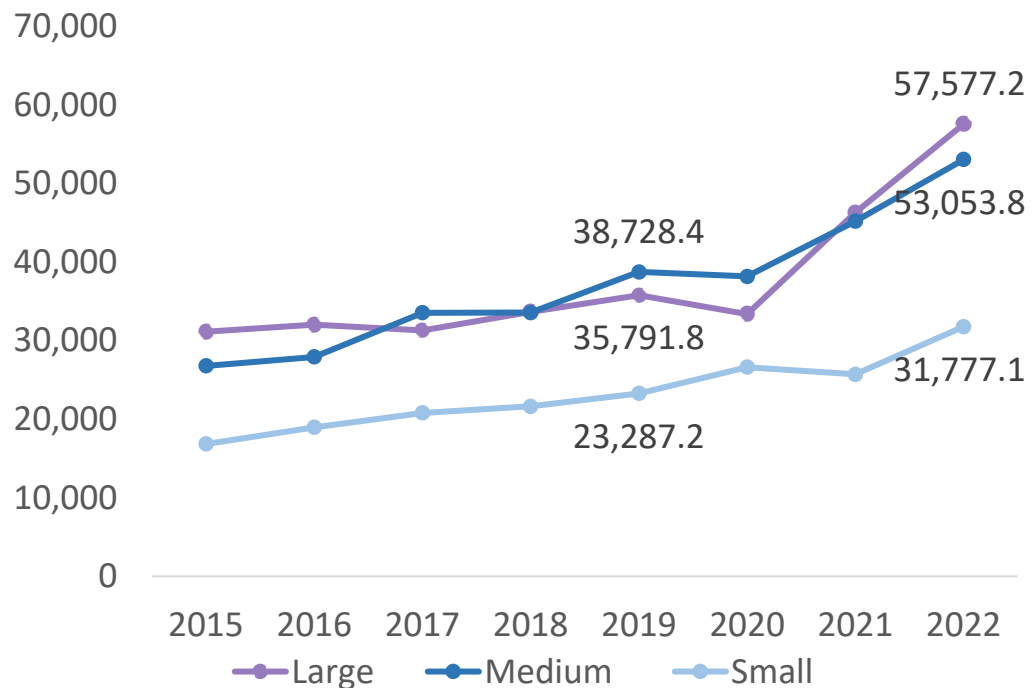

Source: GeoStat

SME Development Reform – Target Indicators

SMEs Productivity (GEL)

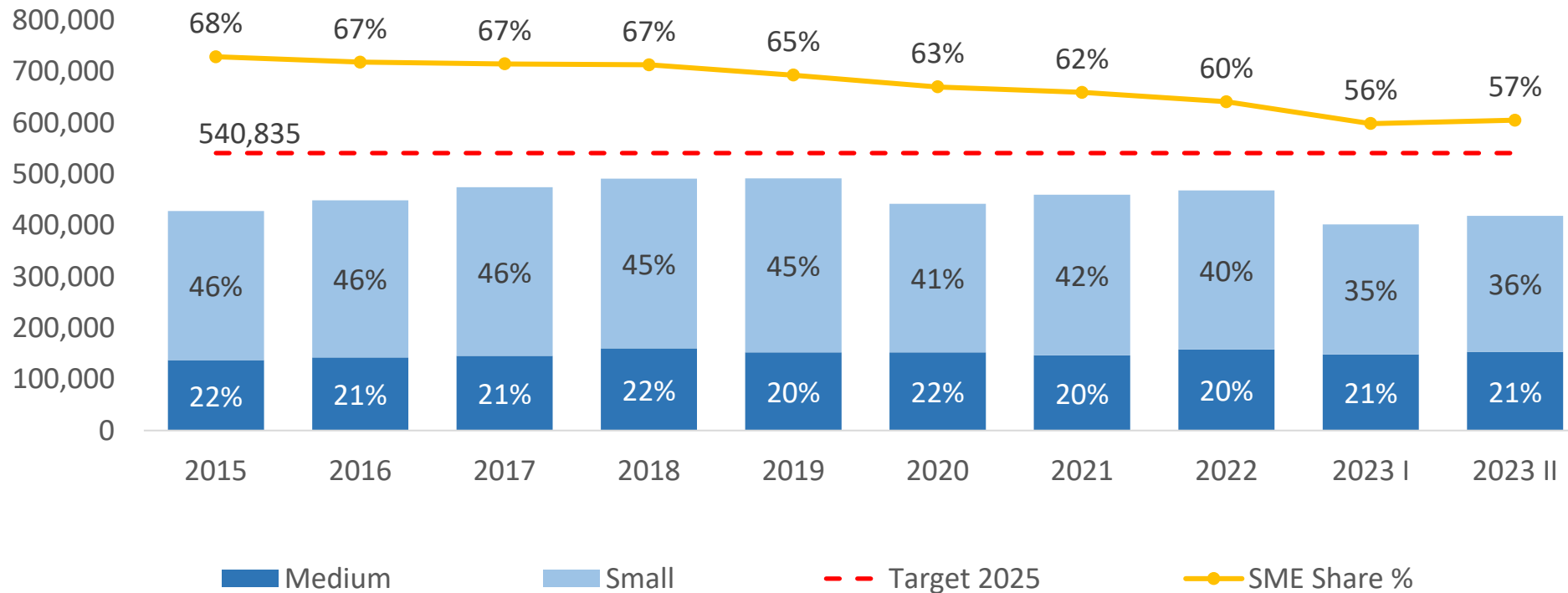

Source: GeoStat

SME Development Reform – Target Indicators

Number of Employed in SMEs

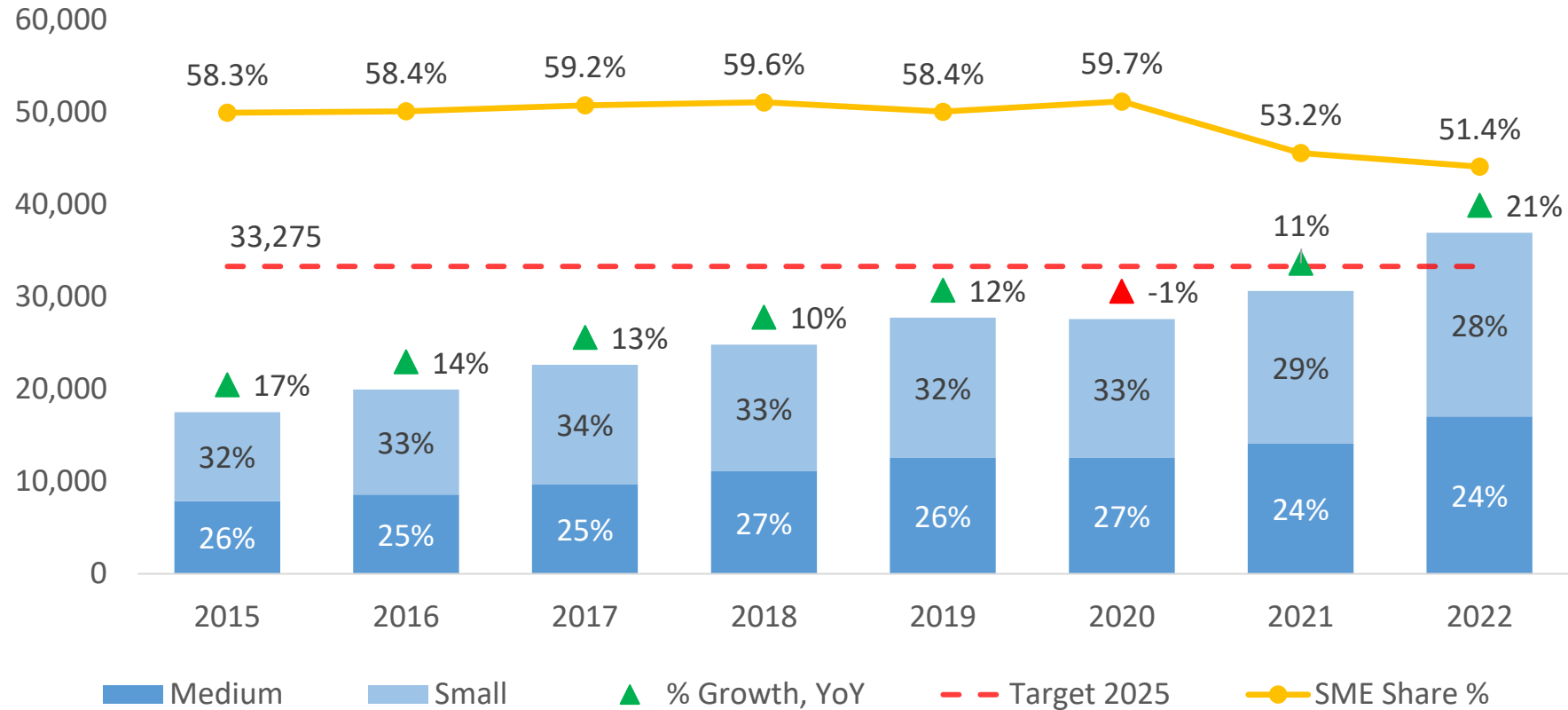

Source: GeoStat

SME Development Reform - Impact Indicators

1.1. SMEs Output (Mln. GEL)

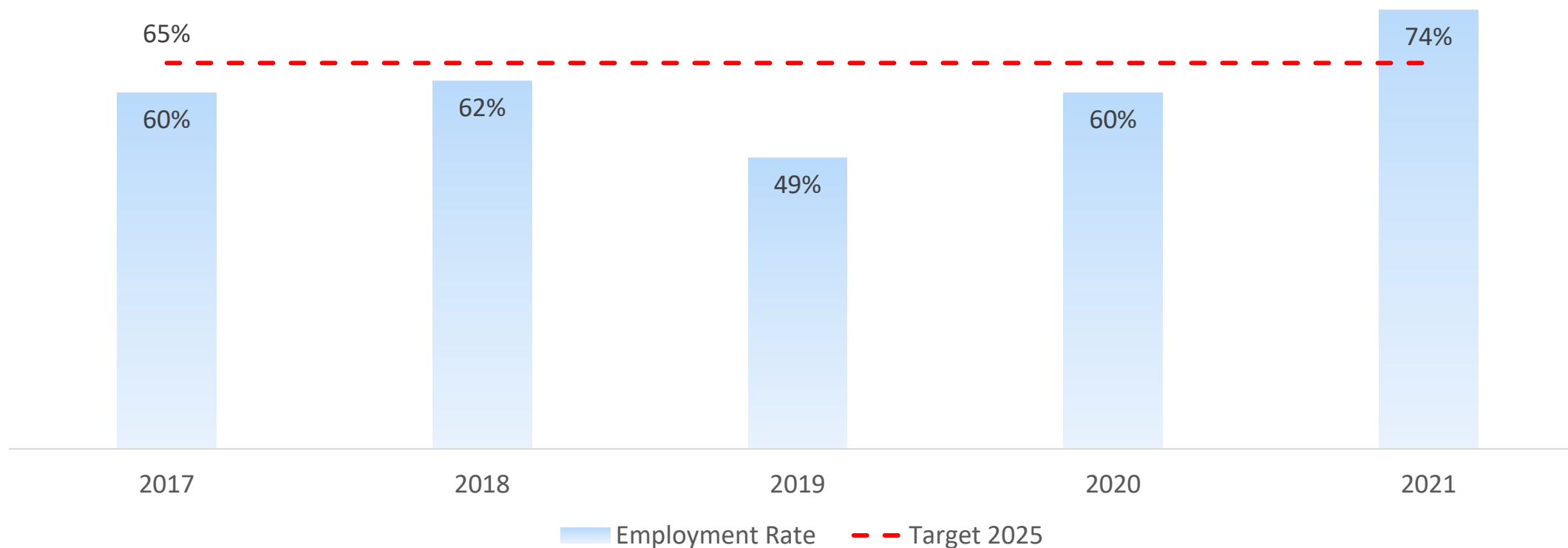

Source: GeoStat

SME Development Reform - Impact Indicators

2.1. Employment Rate of VET Graduates

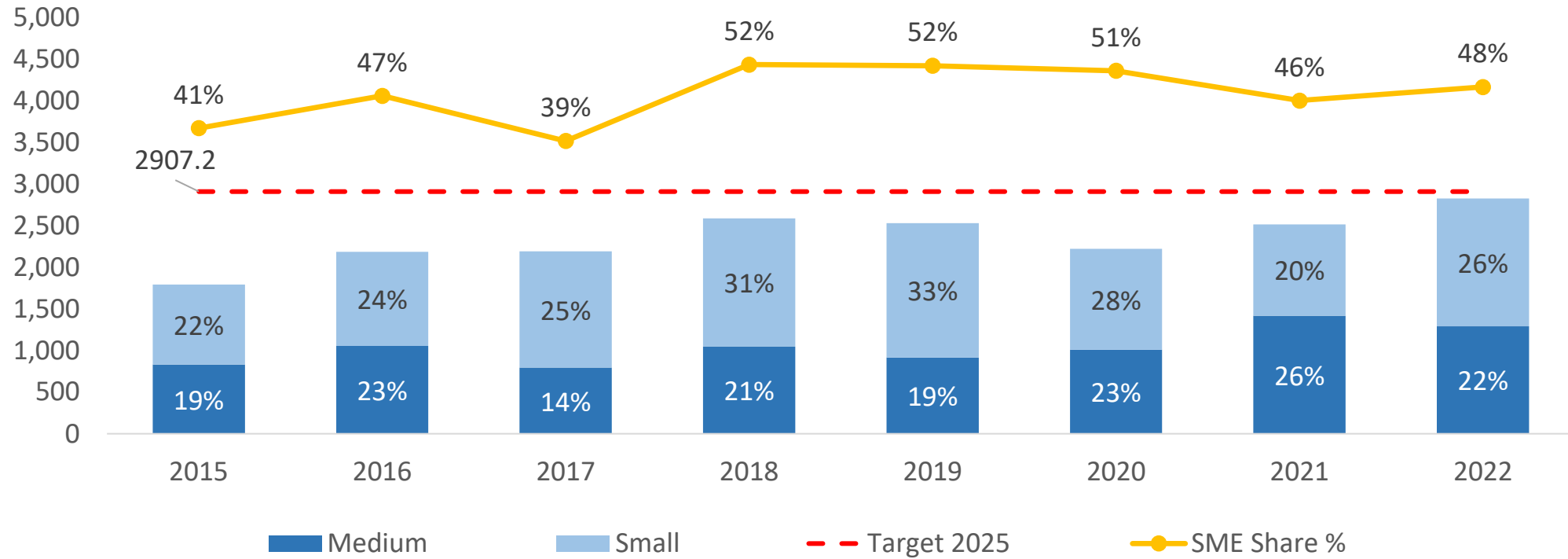

Source: Tracer Study

SME Development Reform - Impact Indicators

3.1. SME Investment in Fixed Assets

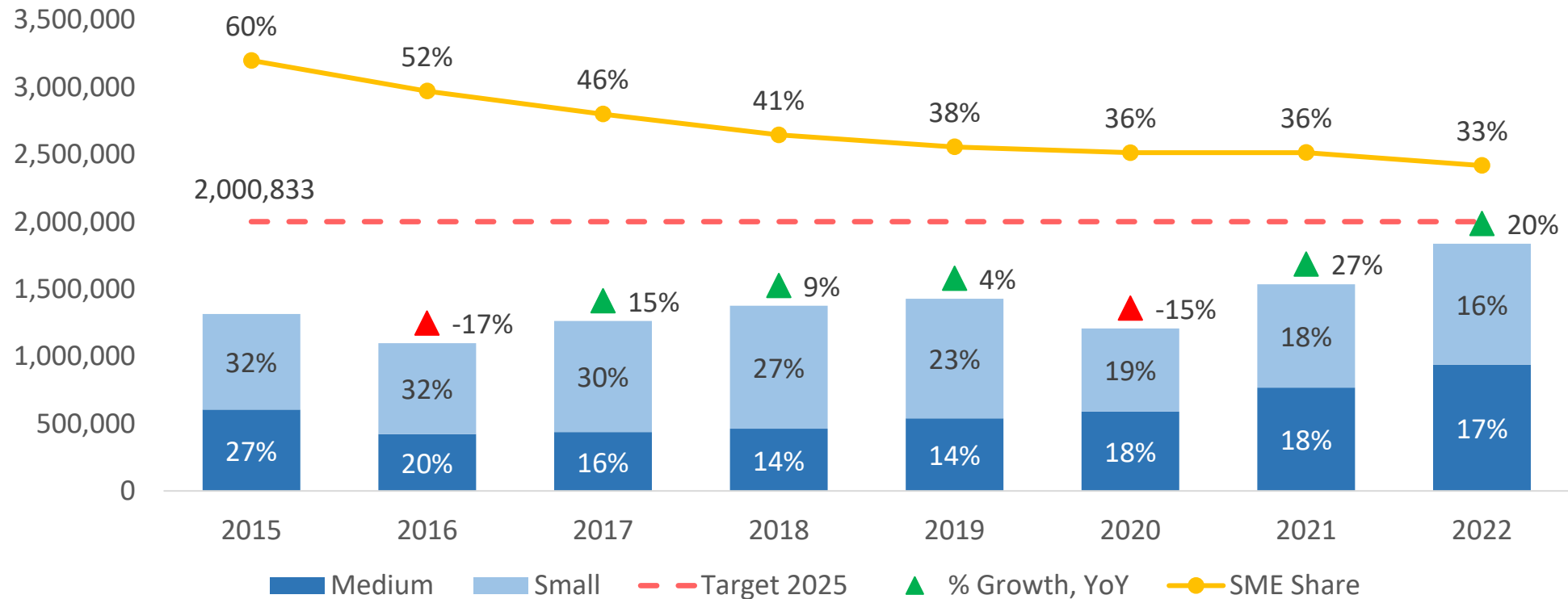

Source: GeoStat

SME Development Reform - Impact Indicators

4.1. Exports (Mln. USD)

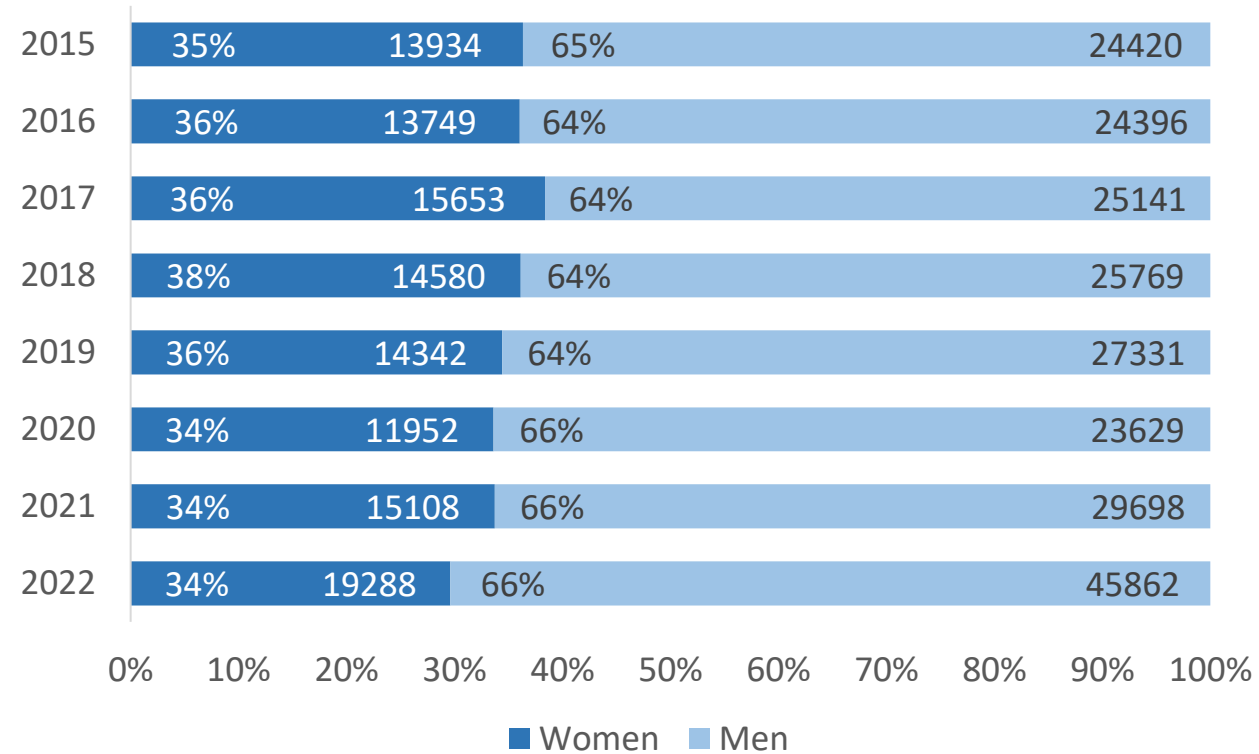

Source: GeoStat

SME Development Reform - Impact Indicators

6.1. Newly Established Enterprises by Sex of Owner

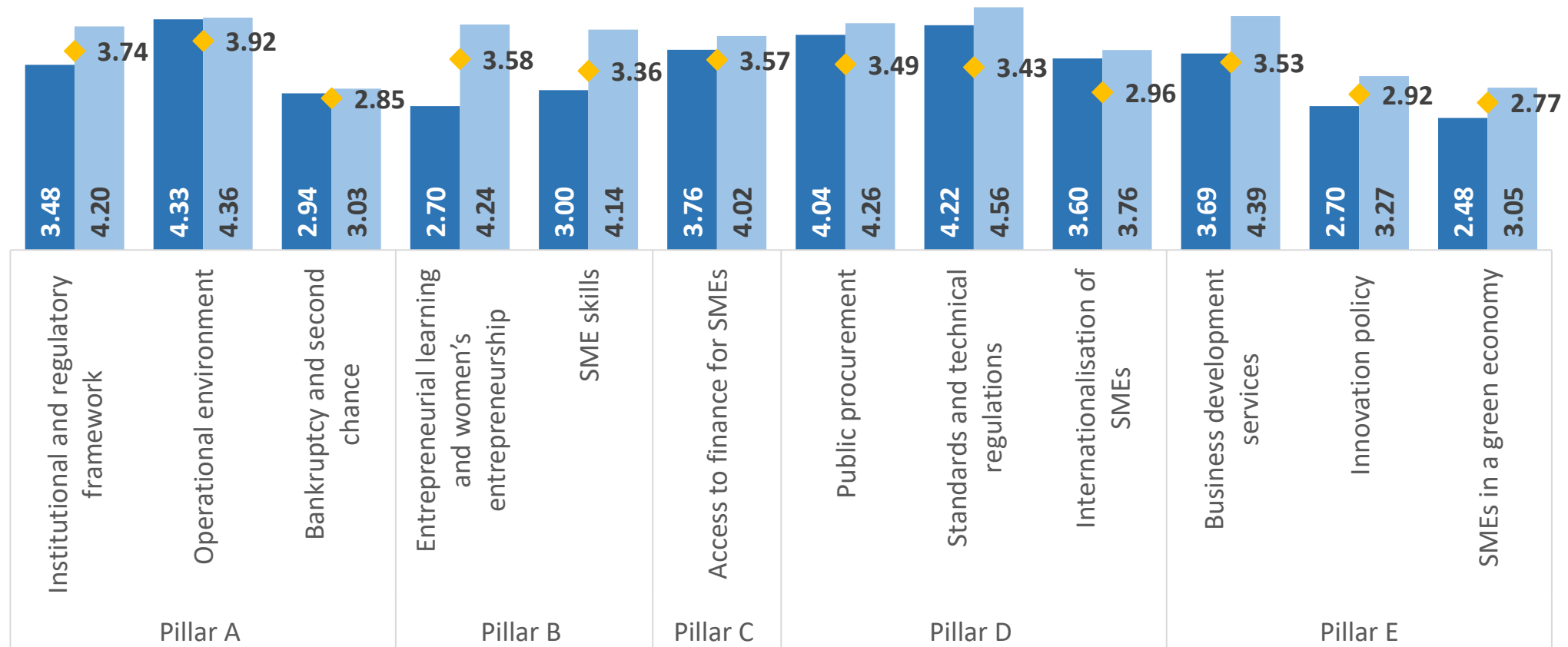
Source: GeoStat

SME Development Reform - Impact Indicators

5.1. & 7.1. OECD SME Policy Index - Georgia

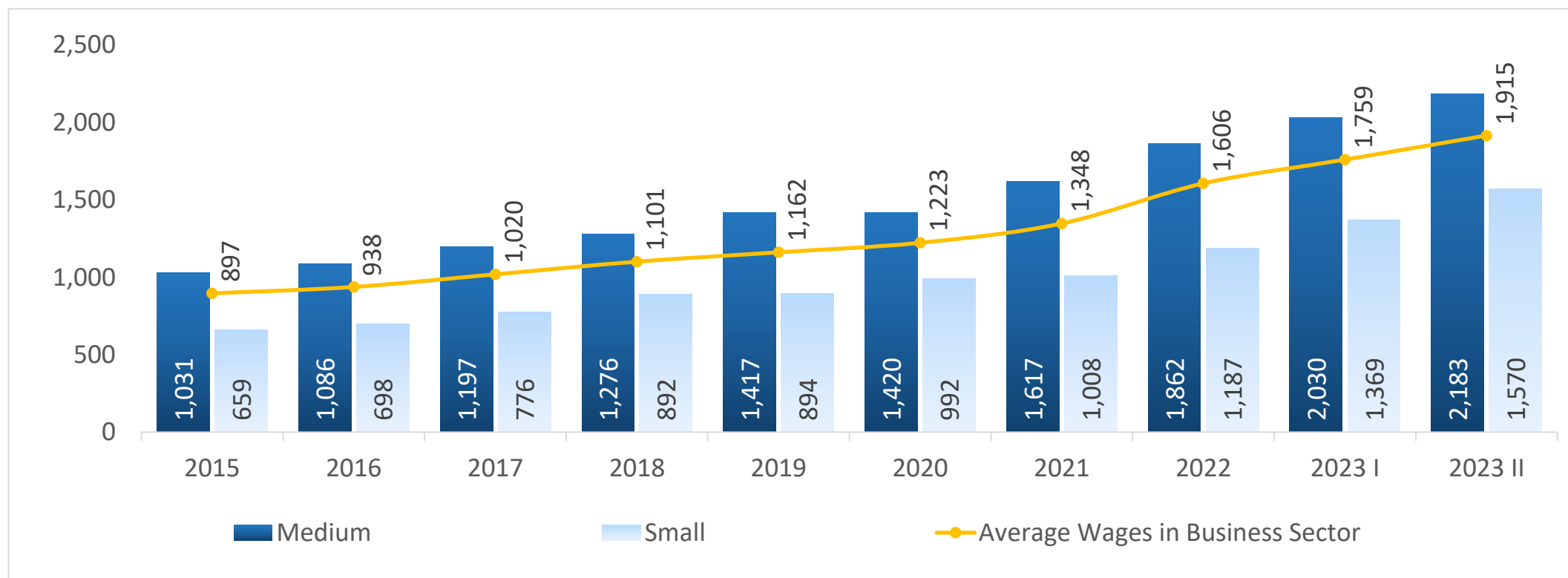
■ 2016 ■ 2020 ◆ EaP Average, 2020

General SME Reform Assessment Indicators

Average Monthly Wages of Employees in SMEs

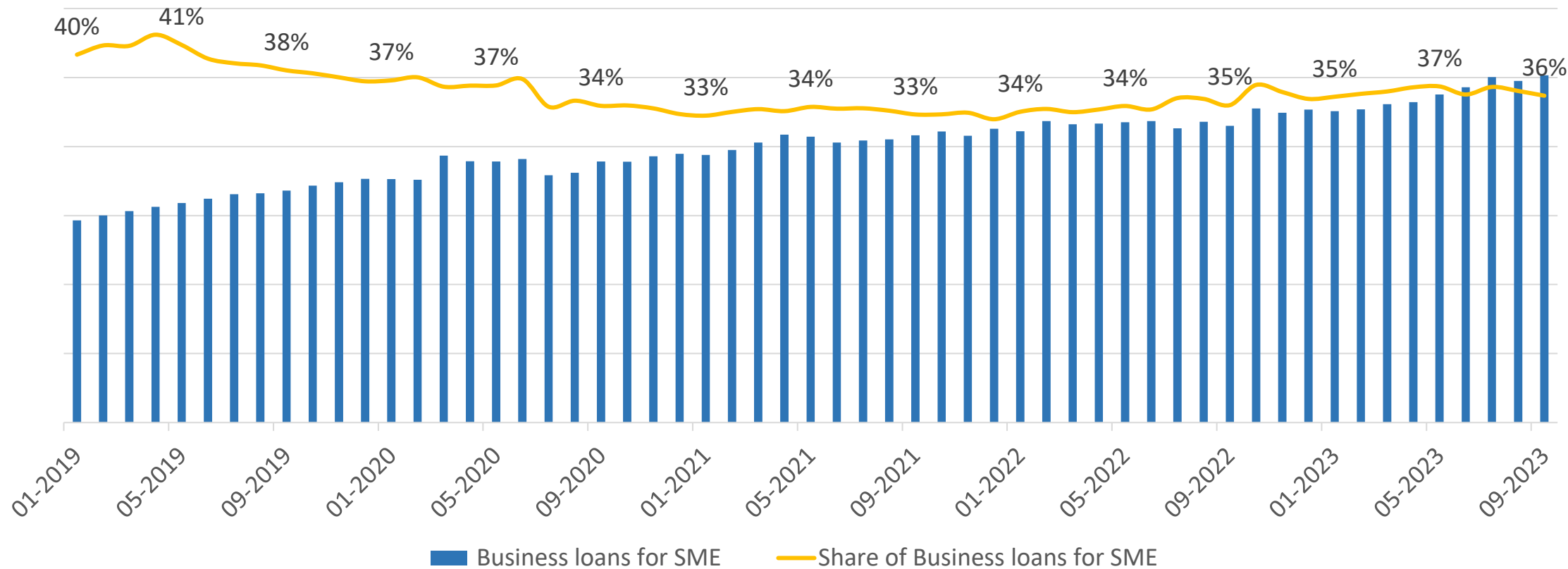

Source: GeoStat

General SME Reform Assessment Indicators

SMEs Share in Business Loans

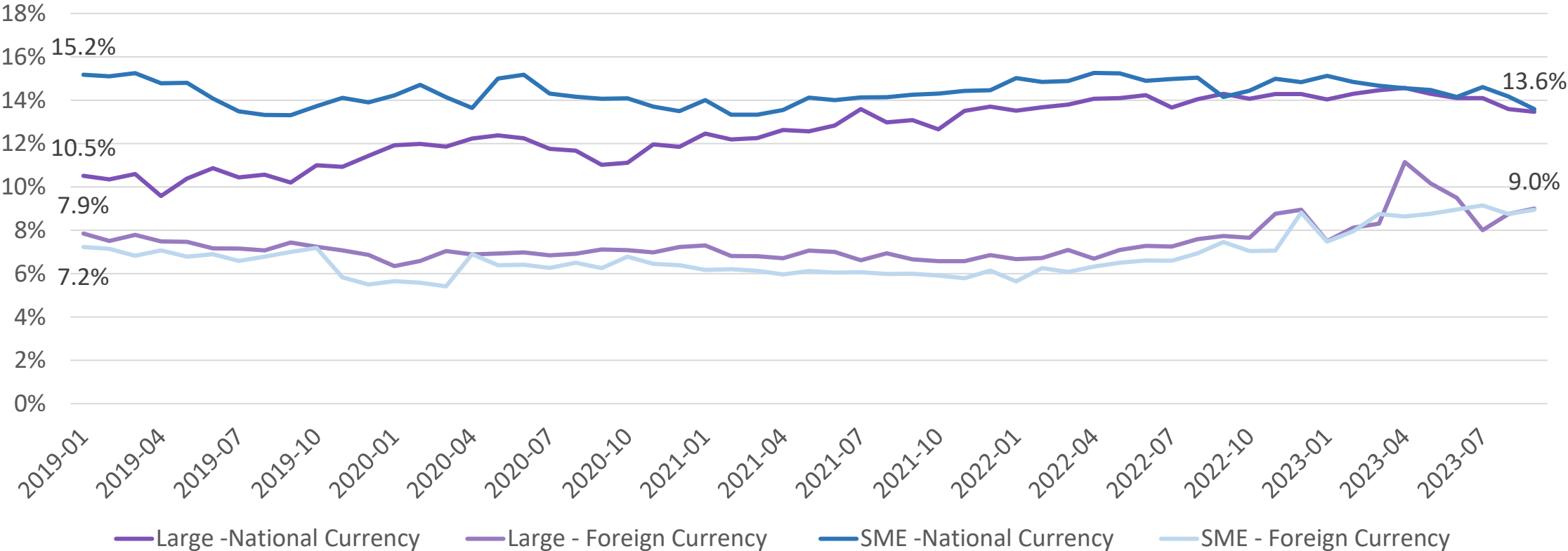

Source: GeoStat

General SME Reform Assessment Indicators

Interest Rates on Loans for SMEs

Source: GeoStat

გმადლობთ

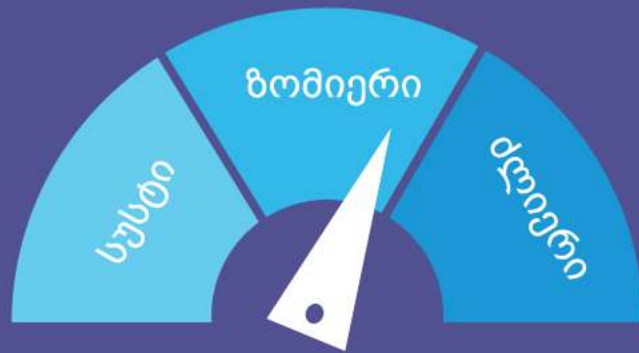
USAID
ამერიკელი ხალხისგან

ISET POLICY
INSTITUTE
International school of economics at TSU

USAID
აშშ-ის საგარეო
დახმარების აგენტობა

ISET POLICY
INSTITUTE
International school of economics at TSU

რეფორმები

შენი გზამკვლევი რეფორმებში

საქართველოს ეკონომიკისა და
მდგრადი განვითარების სამინისტრო

საქართველოს მცირე და
საშუალო მენარმეობის
განვითარების სტრატეგია

2021-2025 წწ

მცირე და საშუალო საწარმოთა განაწილება ზომების მიხედვით

სტატისტიკური მაჩვენებლები	2022 წ.
SME წილი მთლიან მოქმედ საწარმოებში (%)	99.7%

საწარმოს ტიპი	დასაქმება წლიურად	ბრუნვა ფისკალური წლის განმავლობაში
მცირე	50-მდე დასაქმებული	არაუმეტეს 12 მლნ. ლარისა
საშუალო	50-დან 250-მდე დასაქმებული	12 მლნ. ლარიდან 60 მლნ. ლარამდე

მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია (2021-2025 წწ)

2021 წელს დამტკიცდა „საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია 2021-2025 წლებისთვის და შემუშავდა შესაბამისი სამოქმედო გეგმა (საქართველოს მთავრობის დადგენილება N351, 13.07.2023)

მიზანი

საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის მიზანია პანდემიამდე არსებული დადებითი ტენდენციების აღდგენა და მცირე და საშუალო მეწარმეობის შემდგომი განვითარების ხელშეწყობა.

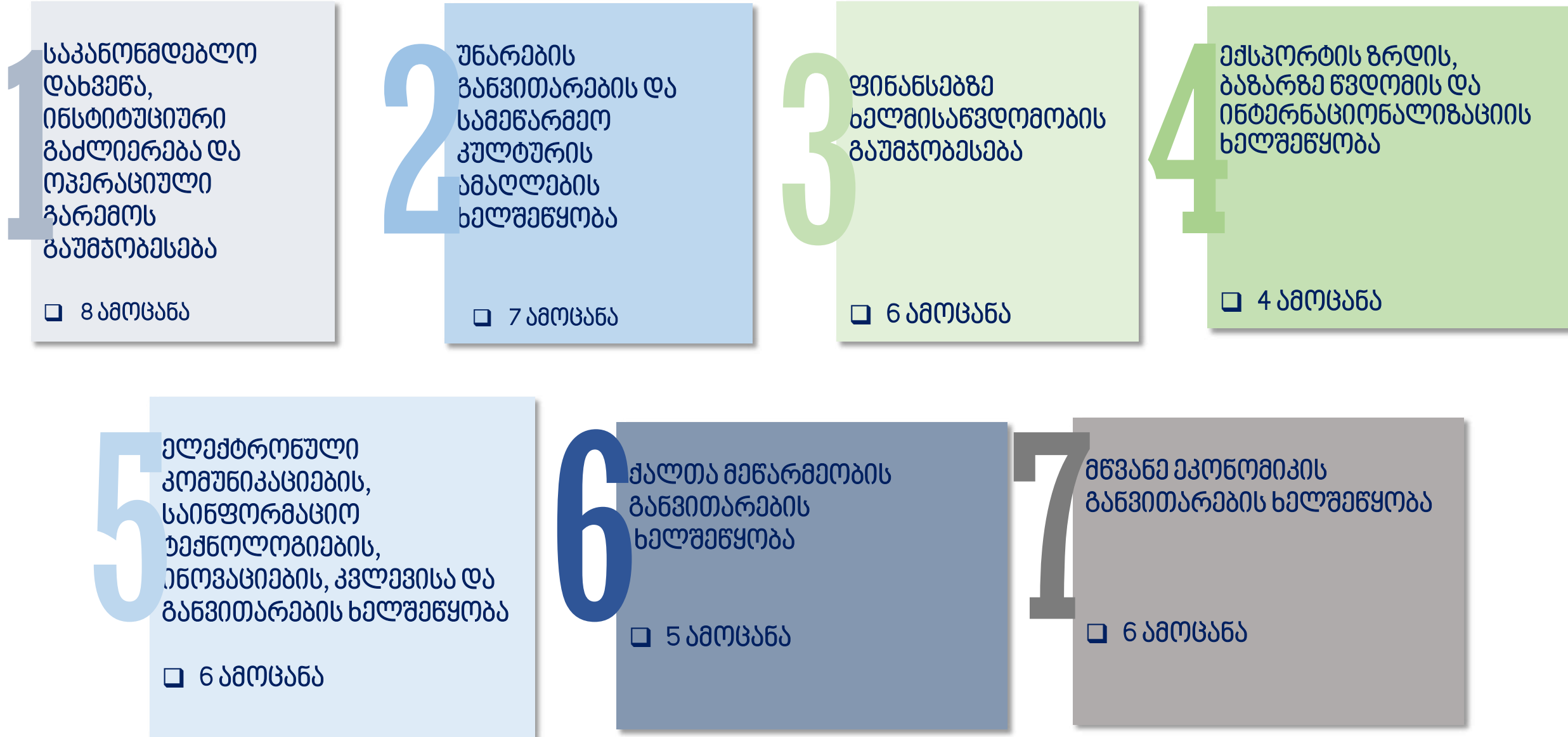
სამიზნე მაჩვენებლები 2025 წლისთვის (საბაზისო წელი - 2019წ.)

- მცირე და საშუალო საწარმოების დამატებულ ღირებულების ზრდა **20%-ით**;
- მცირე და საშუალო საწარმოებში დასაქმებულთა ზრდა **10%-ით**;
- მცირე და საშუალო საწარმოთა მწარმოებლურობის ზრდა **20%-ით**.

სტრატეგია ეფუძნება „ევროპული მცირე ბიზნესის აქტის“ (SBA) უმნიშვნელოვანეს პრინციპს: „**უპირველესად იფიქრე მცირეზე**“ (Think Small First) და მასში გათვალისწინებულია SBA-ს ყველა პრინციპი და ევროკავშირის ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკა მცირე და საშუალო ბიზნესის პოლიტიკის კუთხით

სტრატეგიის ძირითადი პრიორიტეტული მიმართულებები

7 პრიორიტეტული მიმართულება, 42 ამოცანა, 7 გავლენის ინდიკატორი, 84 ამოცანის ინდიკატორი

სამოქმედო გეგმა

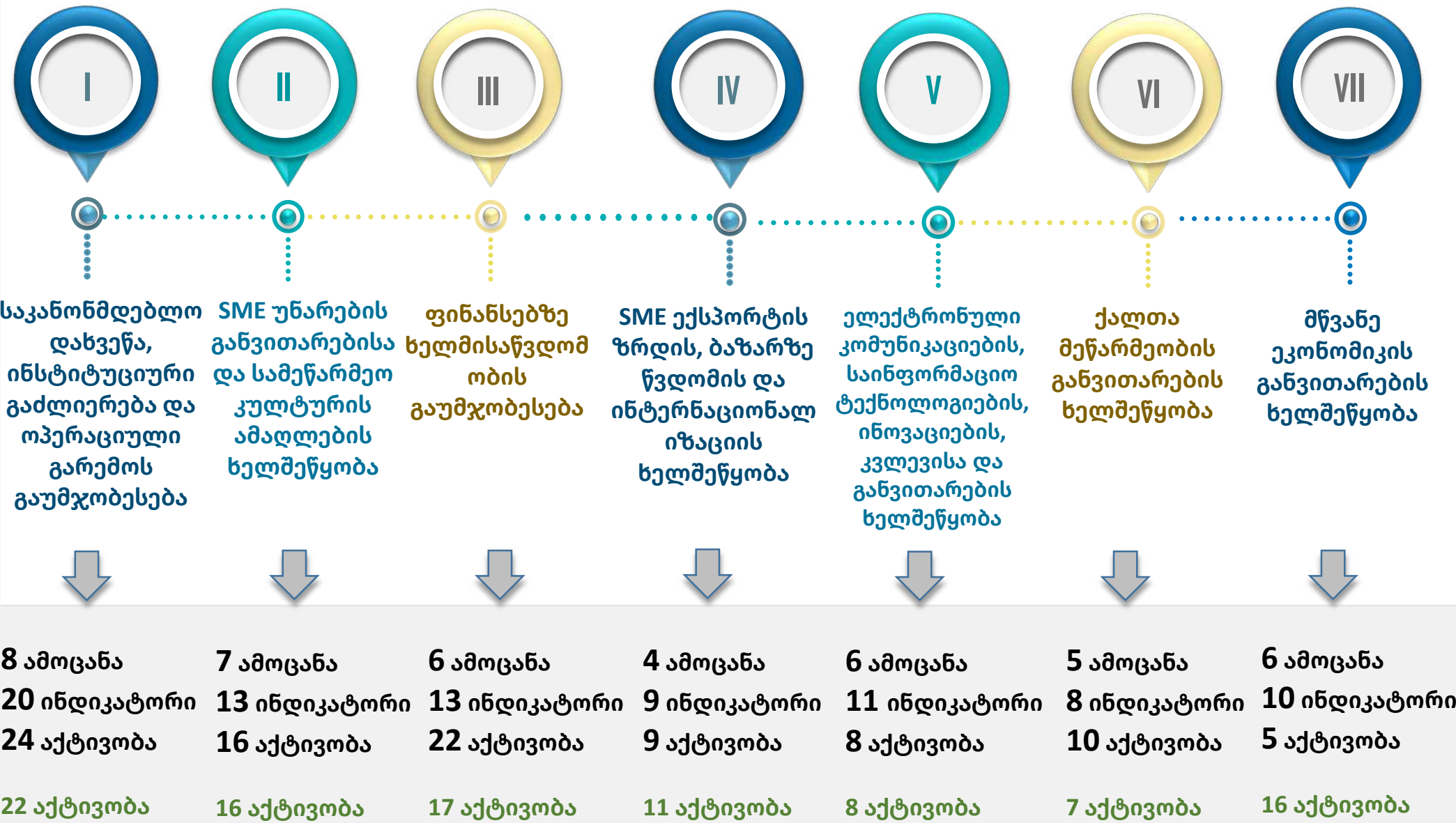
7 ძირითადი პრიორიტეტული მიმართულება

42 ამოცანა

84 ამოცანის შედეგის ინდიკატორი

94 აქტივობა (2021)

97 აქტივობა (2022)

სტრატეგიის 2021 და 2022 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულება

სტრატეგიის 2021 და 2022 წლების სამოქმედო გეგმების შესრულება დადებითი ტენდენციით ხასიათდება

2021 წელი

94 აქტივობიდან:

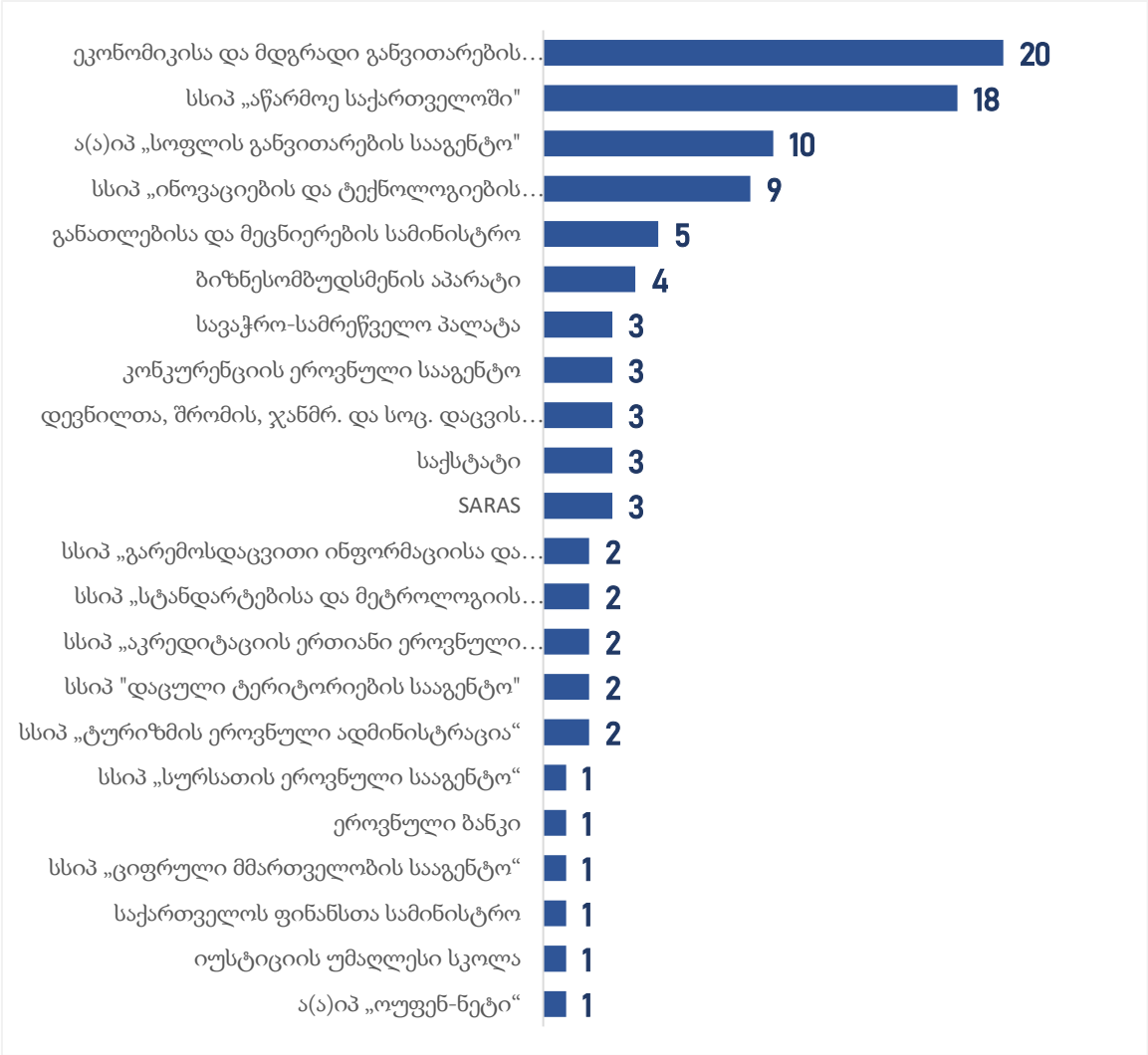
- ✓ 85 აქტივობა შესრულდა სრულად
- ✓ 6 აქტივობა შესრულდა მეტწილად
- ✓ 1 აქტივობა შესრულდა ნაწილობრივ
- ✓ 2 აქტივობა არ შესრულდა

2022 წელი

97 აქტივობიდან:

- ✓ 77 აქტივობა შესრულდა სრულად
- ✓ 12 აქტივობა შესრულდა მეტწილად
- ✓ 6 აქტივობა შესრულდა ნაწილობრივ
- ✓ 2 აქტივობა არ შესრულდა

2022 წლის სამოქმედო გეგმის აქტივობათა შესრულების სტატუსი პრიორიტეტების მიხედვით და შესრულებაზე პასუხისმგებელი უწყებები

სტრატეგიის პრიორიტეტული მიმართულებების მიხედვით ლოგიკური ჩარჩოს ფარგლებში განსაზღვრული გავლენის ინდიკატორების შესრულების სტატუსი

პრიორიტეტი 1: საკანონმდებლო დახვეწა, ინსტიტუციური გაძლიერება და ოპერაციული გარემოს გაუმჯობესება

GEOSTAT 2022
ზრდა 33%

გავლენის ინდიკატორი 1.1:	SMEs მიერ გამოშვებული პროდუქცია	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		27.7 მლრდ. ლარი	ზრდა 20%	საქსტატი

პრიორიტეტი 2: მცირე და საშუალო მეწარმეობის უნარების განვითარების და სამეწარმეო კულტურის ამაღლების ხელშეწყობა

Tracer Study-ის
ანგარიში -2023

74% (2021 წ)

გავლენის ინდიკატორი 2.1:	პროფესიული საგანმანათლებო პროგრამების კურსდამთავრებულთა დასაქმების მაჩვენებელი კურსდამთავრებულთა კვლევის (Tracer Study) ანგარიშის თანახმად	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		62%	65%	საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს მიერ განხორციელებული პროფესიული საგანმანათლებო პროგრამების კურსდამთავრებულთა კვლევის (Tracer Study) ანგარიში

სტრატეგიის პრიორიტეტული მიმართულებების მიხედვით ლოგიკური ჩარჩოს ფარგლებში განსაზღვრული გავლენის ინდიკატორების შესრულების სტატუსი

პრიორიტეტი 3: ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება				
გავლენის ინდიკატორი 3.1:	მცირე და საშუალო საწარმოების ინვესტიციები ფიქსირებულ აქტივებში	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		2.5 მლრდ. ლარი	ზრდა 15%	საქსტატი

GEOSTAT 2022
ზრდა 12%

პრიორიტეტი 4: მცირე და საშუალო საწარმოთა ექსპორტის ზრდის, ბაზარზე წვდომის და ინტერნაციონალიზაციის ხელშეწყობა				
გავლენის ინდიკატორი 4.1:	მცირე და საშუალო მეწარმეობის ექსპორტი	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		1.9 მლრდ. ლარი	40% ზრდა	საქსტატი

GEOSTAT 2022
ზრდა 29%

პრიორიტეტი 5: ელექტრონული კომუნიკაციების, საინფორმაციო ტექნოლოგიების, ინოვაციების, კვლევისა და განვითარების ხელშეწყობა				
გავლენის ინდიკატორი 5.1:	OECD “SME Policy Index” კვლევაში „SME Innovation Policy“ ინდიკატორში საქართველოს შეფასების შენარჩუნება/გაუმჯობესება	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		3.27	გაუმჯობესებული/შენარჩუნებული მაჩვენებელი	OECD „SME Policy Index“ Report

OECD “SME Policy Index-2024”

Innovation policy for SMEs – 3.44

სტრატეგიის პრიორიტეტული მიმართულებების მიხედვით ლოგიკური ჩარჩოს ფარგლებში განსაზღვრული გავლენის ინდიკატორების შესრულების სტატუსი

პრიორიტეტი 6: ქალთა მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობა				
გავლენის ინდიკატორი 6.1:	მოქმედ ბიზნეს სუბიექტებში დამფუძნებელ ქალ-მეწარმეთა წილი	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		36%	40%	საქსტატი

მოქმედ ბიზნეს სუბიექტებში დამფუძნებელ ქალ მეწარმეთა წილი - 38% (GEOSTAT). 2022 წელს ახლად რეგისტრირებულ საწარმოთა 27% ქალებზე მოდის, წინა წელთან შედარებით 37%-იანი ზრდაა

პრიორიტეტი 7: მწვანე ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობა				
გავლენის ინდიკატორი 7.1:	OECD “SME Policy Index” კვლევაში “მწვანე ეკონომიკაში მცირე და საშუალო მეწარმეები” ინდიკატორში საქართველოს შეფასების შენარჩუნება/გაუმჯობესება	საბაზისო მაჩვენებელი (2019 წ.)	საბოლოო მაჩვენებელი (2025 წ.)	დადასტურების წყარო
		3.05	გაუმჯობესებული/შენარჩუნებული მაჩვენებელი	OECD “SME Policy Index” ანგარიში

OECD “SME Policy Index-2024”

Green economy policies for SMEs - **3.08**

პირველი პრიორიტეტული მიმართულება

- რეგულირების ზეგავლენის შეფასების (RIA) სისტემის განვითარებისა და RIA SME Test-ის ინსტიტუციონალიზაციის ხელშეწყობის მიზნით, UNDP-ის მხარდაჭერით და ISET-თან თანამშრომლობით შემუშავდა RIA SME Test პრაქტიკული სახელმძღვანელო და საჯარო მოხელეებისთვის ჩატარდა ტრენინგები;
- ქვეყანაში დავების გადაწყვეტის მიუკერძოებელი და სანდო ალტერნატიული მექანიზმების განვითარების მიზნით განხორციელდა საარბიტრაჟო დავების და მედიაციის პროცესის ადმინისტრირება. ჩატარდა სემინარები და შეხვედრები დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის მექანიზმებზე ცნობადობის ამაღლების მიზნით;

პირველი პრიორიტეტული მიმართულება

- ელექტრონული სერვისების ერთიან პორტალზე my.gov.ge განხორციელდა ახალი სერვისების ინტეგრაცია;
- შემოსავლების სამსახურის მიერ აღირიცხა სერვისები და მომზადდა ელექტრონული კატალოგი. თვითმომსახურების წახალისებისთვის, მომზადდა სერვისის მოხმარების სახელმძღვანელოები, როგორც საბაჟო, ისე საგადასახადო მიმართულებით;
- „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ კანონის საფუძველზე, გაიზარდა რეაბილიტაციის რეჟიმზე გადასვლის მაჩვენებელი და 35%-ს გაუტოლდა;
- საჯარო და კერძო სექტორს შორის დიალოგის გაძლიერების მიზნით, კერძო სექტორის განვითარების ხელშეწყობის საკონსულტაციო საბჭოს ფარგლებში ჩატარდა შეხვედრები. გაიმართა სავაჭრო საკითხებზე მომუშავე საკონსულტაციო საბჭოს და DCFTA საკონსულტაციო ჯგუფის გაფართოებული სხდომა;
- ვებ-გვერდზე dcfta.gov.ge გასაჯაროვდა ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებთან დაახლოების პროგრამით გათვალისწინებული აქტები.

მეორე პრიორიტეტული მიმართულება

- საქართველოს ეკონომიკის სამინისტროს მიერ ჩატარდა „უნარებზე საწარმოთა მოთხოვნის კვლევა“, „ტრანსპორტისა და ენერგეტიკის სექტორების შრომის ბაზრის საჭიროებათა კვლევა“ და მომზადდა „შრომის ბაზრის წლიური ანალიზი“. შრომის ბაზრის ტენდენციებზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების მიზნით, ფუნქციონირებს შრომის ბაზრის საინფორმაციო სისტემა (lmis.gov.ge);
- სსიპ „დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოში“ შექმნილია და ფუნქციონირებს შრომის ბაზრის მართვის საინფორმაციო სისტემა (WorkNet). სისტემაში დარეგისტრირდა და ინდივიდუალური კონსულტირება გაეწია სამუშაოს მაძიებლებს. დასაქმების შესაძლებლობების გაზრდისა და შრომის ბაზრის მოთხოვნების მიხედვით, განხორციელდა შრომის ბაზარზე ინდივიდუალური და ჯგუფური კონსულტირება. ჩატარდა დასაქმების ფორუმები, შედეგად დასაქმდნენ სამუშაოს მაძიებლები;

მეორე პრიორიტეტული მიმართულება

- საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს მიერ მომზადდა განათლების სფეროში პროფესიული ორიენტაციის, კონსულტირებისა და კარიერის დაგეგმვის სტრატეგია (2023-2026 წწ.) და შესაბამისი სამოქმედო გეგმა. დაინერგა დუალური პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამები;
- პროფესიული სასწავლებლების სამეწარმეო საქმიანობის ხელშეწყობის მიზნით, შეიქმნა კონცეფცია პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების/კოლეჯების ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელების შესახებ.

მესამე პრიორიტეტული მიმართულება

- „აწარმოე საქართველოში“ სააგენტოს მიერ, საკრედიტო საგარანტიო სქემის ფარგლებში გაიცა სესხებზე გარანტია. მიკრო და მცირე მეწარმეები დაფინანსდნენ მიკრო გრანტებით. სააგენტოს მიერ შეიქმნა ახალი „ექსპორტის სტიმულირების პროგრამა“ და განახლდა 3 პროგრამა;
- სოფლის განვითარების სააგენტოს „შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტის“ ფარგლებში განხორციელდა პროექტები: სადაზღვევო პრემიის სუბსიდირება, შეღავათიანი სასოფლო-სამეურნეო სესხის/ლიზინგის საპროცენტო განაკვეთის თანადაფინანსება, თანამედროვე ხეხილის ბაღების გაშენების ხელშეწყობა, ჩაის პლანტაციების რეაბილიტაცია, დაფინანსდა გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების ინფრასტრუქტურის შექმნა, მეფუტკრეობის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მხარდაჭერა და სხვა.

მეოთხე პრიორიტეტული მიმართულება

- სააგენტოს „აწარმოე საქართველოში“ მიერ მხარდაჭერილ იქნა კომპანიების მონაწილეობა საერთაშორისო გამოფენებსა და ღონისძიებებში. სააგენტოს მიერ განხორციელდა ექსპორტის მენეჯერთა გადამზადების ტრენინგ კურსები;
- საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატის მიერ, მეწარმეებს ინდივიდუალური კონსულტაცია გაეწიათ ექსპორტ-იმპორტთან დაკავშირებულ საკითხებზე. პალატამ ორგანიზება გაუწია ბიზნეს ფორუმის ჩატარებას საქართველოსა და საზღვარგარეთ, უზრუნველყო საზღვარგარეთ დაგეგმილი საერთაშორისო გამოფენების შესახებ მეწარმეთა ინფორმირება და ქართველ მეწარმეთა მონაწილეობა აღნიშნულ გამოფენებზე;
- „საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს“ და 500 Georgia, LLC-ს საინვესტიციო ფონდს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება.

მეოთხე პრიორიტეტული მიმართულება

- სსიპ საქართველოს ეროვნული აკრედიტაციის ორგანო - აკრედიტაციის ცენტრი გახდა ILAC-ის და IAF-ის სრულუფლებიანი წევრი და მრავალმხრივი აღიარების ხელმომწერი;
- ხარისხის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების მიზნით, საქართველოს სტანდარტად მიღებული იქნა საერთაშორისო და ევროპული სტანდარტები;
- საქართველოს სტანდარტების და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს (GEOSTM) მეტროლოგიის ინსტიტუტის სხვადასხვა ლაბორატორიები აღიჭურვა უახლესი დანადგარებით, ხოლო ინსტიტუტის შესაბამის პერსონალს ჩაუტარდა ტრენინგი ახალი მიმართულების სერვისების დაფარვის მიზნით.

მეხუთე პრიორიტეტული მიმართულება

- ინოვაციური სტარტაპების ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერის, ინოვაციური პროდუქტების განვითარებისა და კომერციალიზაციის ხელშეწყობის მიზნით განხორციელდა მცირე გრანტების, სტარტაპებისთვის თანადაფინანსების გრანტების და ინოვაციების თანადაფინანსების გრანტების გაცემა;
- ცნობიერების ამაღლების მიზნით ჩატარდა ტრენინგები სხვადასხვა მიმართულებით, მათ შორის, ელექტრონული კომერციის საკითხებსა და სხვადასხვა ციფრულ სერვისთან დაკავშირებით. „3000 IT სპეციალისტის გადამზადების პროგრამის“ ფარგლებში გადამზადდნენ IT სპეციალისტები;
- „საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს“ რეგიონალურ ცენტრებსა და ტექნოპარკებში, ჩატარდა სხვადასხვა ტრენინგები დამწყები სპეციალისტებისთვის ფრონტ-ენდ დეველოპმენტში, სოციალურ მედია მენეჯმენტსა და ქოფირაითინგში და გრაფიკულ დიზაინში;

მეხუთე პრიორიტეტული მიმართულება

- ფართოზოლოვანი ინფრასტრუქტურის განვითარების სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში გაიზარდა ინტერნეტ ქსელებით დაფარული პუნქტების რაოდენობა. ქვეყნის მასშტაბით, 2021-2022 წლებში აშენებულია 300 კმ. სიგრძის ოპტიკურ ბოჭკოვანი ქსელი;
- ქვეყნის მასშტაბით მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტის ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით, მიმდინარეობს აქტივობები პროექტის „Log-in Georgia“ ფარგლებში. მაღალმთიან რეგიონში ხორციელდება სათემო ინტერნეტიზაციის პროექტი;
- გატარდა ღონისძიებები ტექნოლოგიების კომერციალიზაციის მიზნით და შედეგად, 1 პროექტი კომერციალიზაციის ეტაპზე გადავიდა.

მეექვსე პრიორიტეტული მიმართულება

- ქალთა ეკონომიკური გაძლიერების მიმართულებით, მოეწყო საინფორმაციო შეხვედრები „ქალთა გაძლიერების პრინციპების“ (WEPs) პოპულარიზაციის მიზნით, ჩატარდა ტრენინგები ქალი მეწარმეებისთვის ელექტრონული კომერციის საკითხებთან დაკავშირებით.
- გაიმართა ღონისძიება „დარეკე ზარი გენდერული თანასწორობისთვის“.
- ჩატარდა შეხვედრები ქალი მეწარმეებისთვის სახელმწიფო მხარდამჭერი პროგრამების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით;
- მიკრო და მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში განხორციელდა ქალ მეწარმეთა პრიორიტეტიზაცია, რის შედეგადაც დაფინანსებულ მეწარმეთა 50% ქალია;
- UN Women-ის მხარდაჭერით საჯარო მოხელეებისთვის ჩატარდა ტრენინგი თემაზე „გენდერული გავლენის შეფასება“ (GIA).

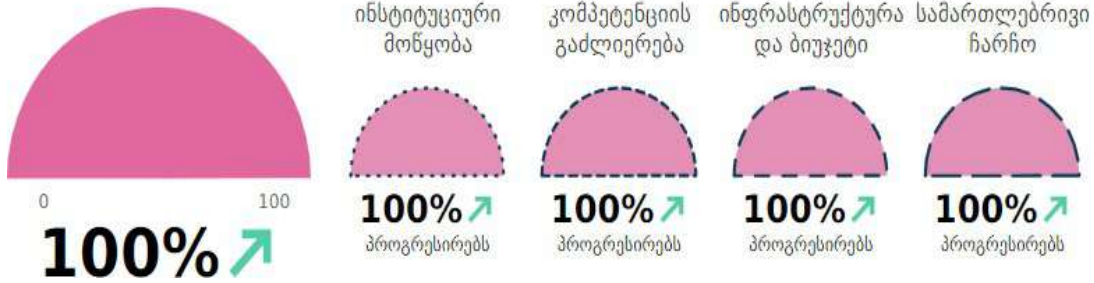
მეშვიდე პრიორიტეტული მიმართულება

- OECD-ის და WB-ის ხელშეწყობით დაიწყო მწვანე ზრდის სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესი;
- მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებში ეკო-ინოვაციური მიდგომის პოპულარიზაციის მიზნით ჩატარდა საინფორმაციო სესიები. სააგენტოს „აწარმოე საქართველოში“ და სიდა/გლობალური შეთანხმების საქართველოს ქსელის მიერ 8 კომპანიაში დაინერგა ეკო-ინოვაციურ მიდგომებზე დაფუძნებული ახალი ბიზნეს მოდელები;
- საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა „მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომია საქართველოსთვის - 2022“, რომელიც ადგენს მწვანე, სოციალური და მდგრადი სესხების საერთო განმარტებას;
- საქართველოს კანონები - „განახლებადი წყაროებიდან ენერგიის წარმოებისა და გამოყენების წახალისების შესახებ“, „ენერგოეფექტურობის შესახებ“, „შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ“, შეესაბამება 2010/31/EU დირექტივას და „ენერგოეტიკეტირების შესახებ“ - შეესაბამება ევროპულ დირექტივებს. ამასთან, მომზადდა და დამტკიცდა კანონებიდან გამომდინარე შესაბამისი აქტები.

მეშვიდე პრიორიტეტული მიმართულება

- ეროვნული სატყეო სააგენტოს და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ მომზადდა „საქართველოს ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია 2020-2030“ და შესაბამისი სამოქმედო გეგმა;
- განხორციელდა აქტივობები ეკოტურიზმის ინფრასტრუქტურის განვითარების მიზნით, კერძოდ, მოეწყო საგანმანათლებლო და საფეხმავლო ბილიკები, შეიქმნა ახალი დაცული ტერიტორიები;
- სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ, აშენდა 3 ტურისტული თავშესაფარი და ექვსი დაცული ტერიტორიისთვის მომზადდა ვიზიტორთა თავშესაფრის პროექტი;
- ნარჩენების მართვის სფეროში კანონით დაკისრებული მოთხოვნებისა და სტანდარტების შესახებ ბიზნესის ცნობიერების ამაღლების მიზნით ჩატარდა „გარემოსდაცვითი მმართველის“ სასწავლო კურსები. გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებით ახალი საკანონმდებლო რეგულაციების გაცნობის მიზნით გაიმართა საინფორმაციო შეხვედრები, ჩატარდა ტრენინგები.

ზოგადი შეფასება

SME-ის სტრატეგიის შესრულება შეფასება:

100 %-ით შესრულდა

ზოგადი შეფასება

დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფმა რეფორმას მაქსიმალური 10 ქულიდან 6.89 დაუწერა

ეკონომიკის
სამინისტროსთვის
გადმოცემული ჯილდო
18 ივლისი, 2019

შეფასებამ აჩვენა, რომ რეფორმის მიმართ განწყობა და მოლოდინები პოზიტიურია

სტრატეგიის იმპლემენტაციის თაობაზე OECD-ის შეფასება:

- ❖ OECD-ის მიერ საქართველო დასახელდა, როგორც წარმატებული, სამოდელო ქვეყანა მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობის და სტრატეგიის იმპლემენტაციის კუთხით;
- ❖ აღინიშნა, რომ მცირე და საშუალო საწარმოები კვალდაკვალ მიყვებიან მსხვილ კომპანიებს მზარდი ხარისხის სამუშაო ადგილების შექმნისა და მათში დასაქმებულთა შრომის ანაზღაურების ზრდის თვალსაზრისით.

„SME Policy Index“ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს 5 სფეროს ფარგლებში 12 მიმართულებით აფასებს

- 1

პასუხისმგებლიანი მთავრობა
- 2

სამეწარმეო ადამიანისეული კაპიტალი
- 3

ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა
- 4

ბაზარზე წვდომა
- 5

ინოვაციები და ბიზნესის მხარდაჭერა

-

ინსტიტუციური და მარეგულირებელი ჩარჩო
-

ოპერაციული გარემო
-

გადახდისუუნარობა და მეორე შანსი
-

სამეწარმეო სწავლება და ქალთა მეწარმეობა
-

მცირე და საშუალო მეწარმეობის უნარები
-

– ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა
-

სახელმწიფო შესყიდვები
-

სტანდარტები და ტექნიკური რეგულაციები
-

მცირე და საშუალო ბიზნესის ინტერნაციონალიზაცია
-

ბიზნესის ხელშემწყობი სერვისები
-

ინოვაციური პოლიტიკა
-

მწვანე ეკონომიკის პოლიტიკა

2024 წელი

✓

საქართველოს საშუალო ქულა - 4.0

✓

აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების საშუალო ქულა - 3.4

მადლობა ყურადღებისთვის

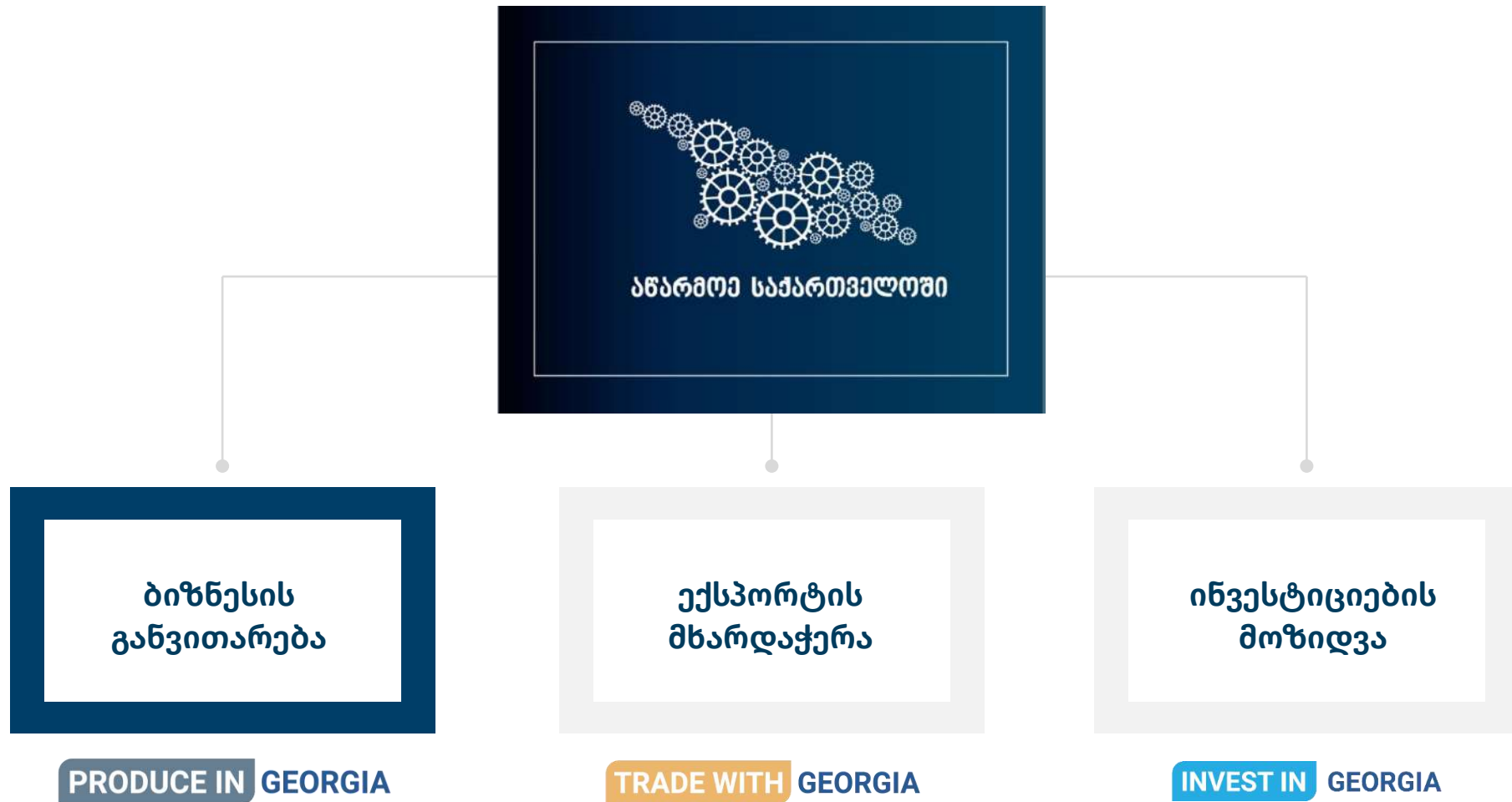

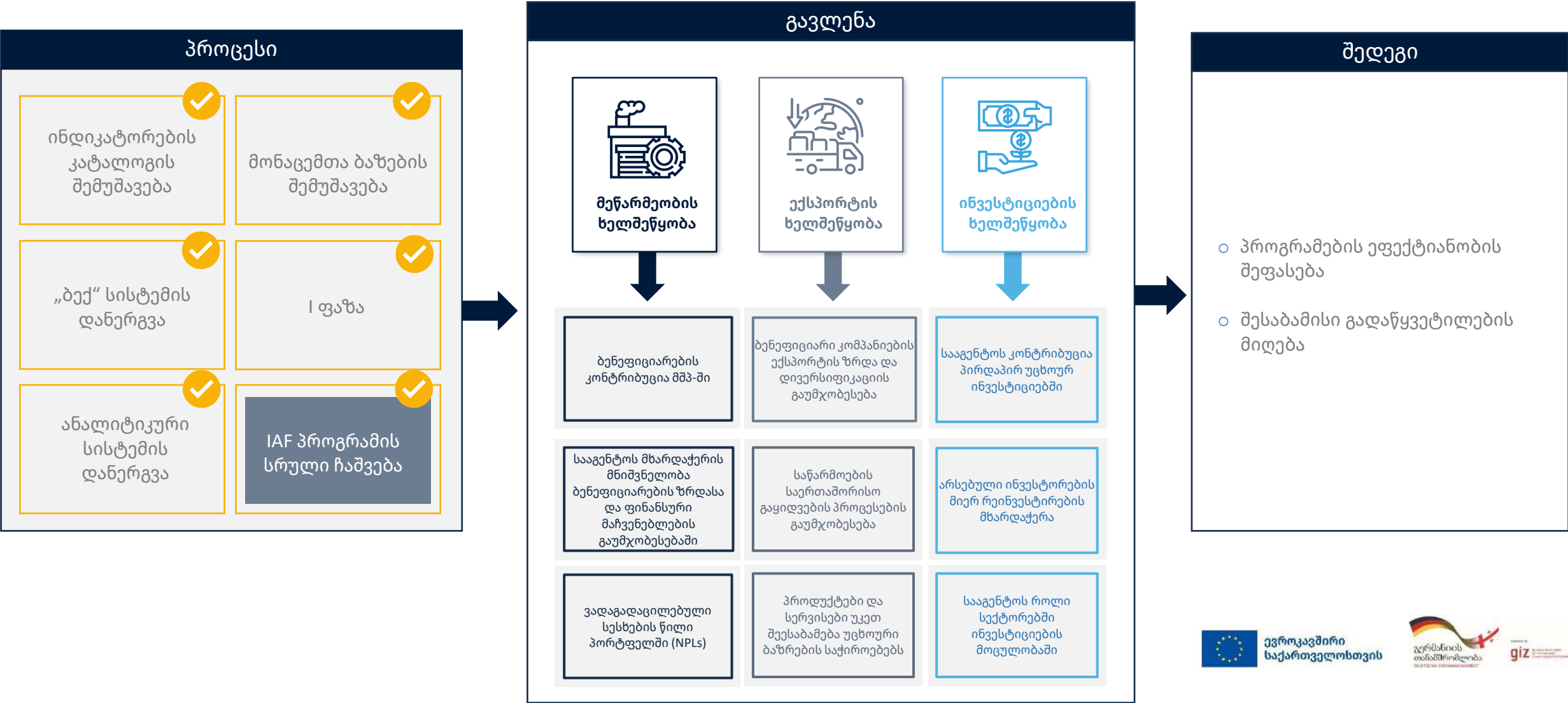
ანარმთა საქართვალთში

ეკონომიკისა და
მდგრადი განვითარების
სამინისტრო

პროგრამების ეკონომიკური ზეგავლენის ანგარიში

მიკრო გრანტების პროგრამა

სააგენტოს პორტფელი

განხორციელების პერიოდი

2015-2023

პროექტების რაოდენობა

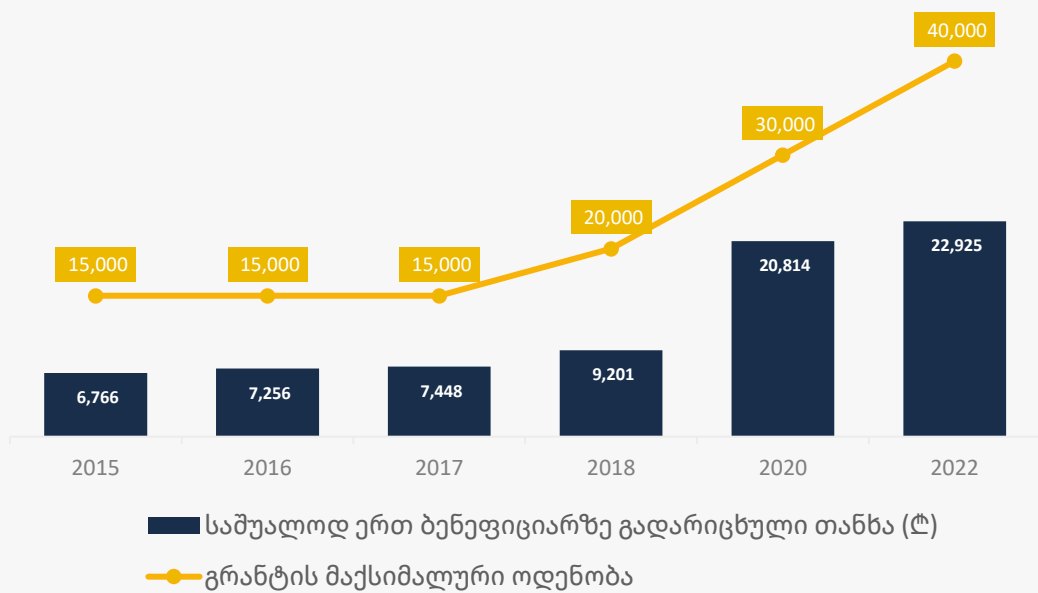
9,366

გრანტის მოცულობა
(მლნ ლარი)

116

სამუშაო ადგილები

23,874

გენდერული გადანაწილება 2022

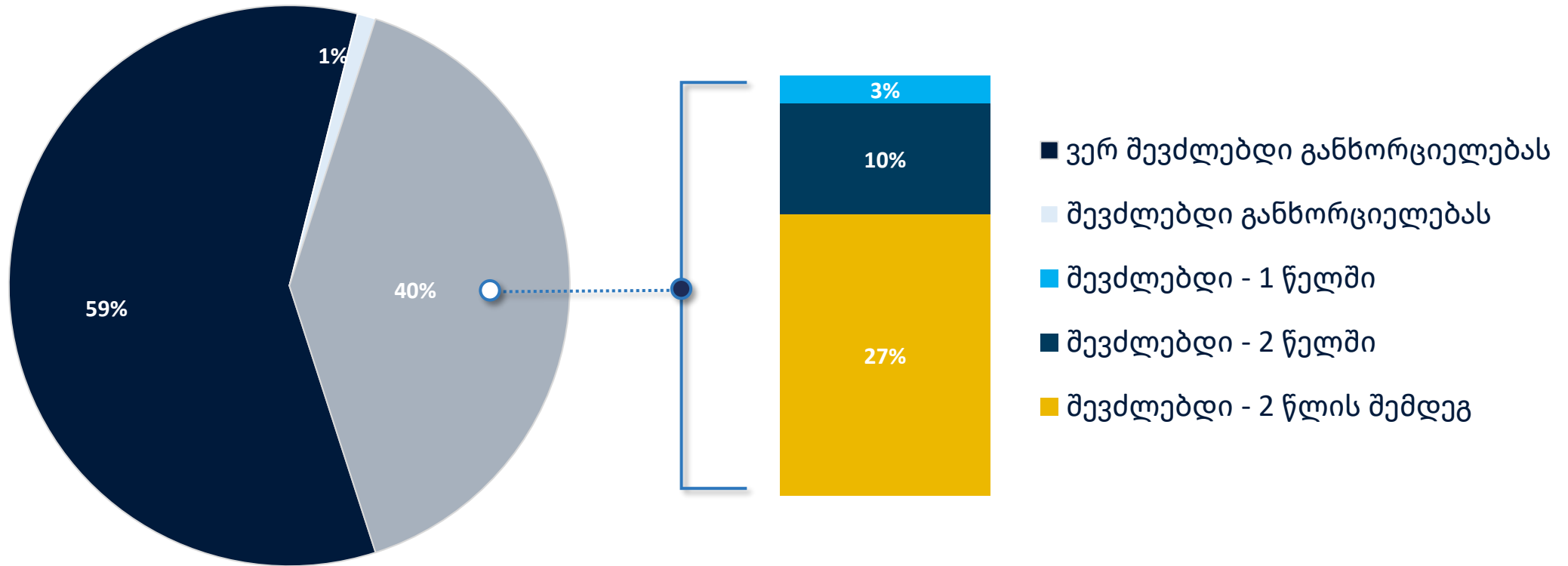
50.4%

49.6%

სააგენტოს დახმარების გარეშე საქმიანობის დაწყება

6

43%

საშუალო დასაქმებულთა
რაოდენობის ზრდა

85%

გადარჩენის მაჩვენებელი

19%

ბენეფიციართა
პროდუქტიულობის ზრდა

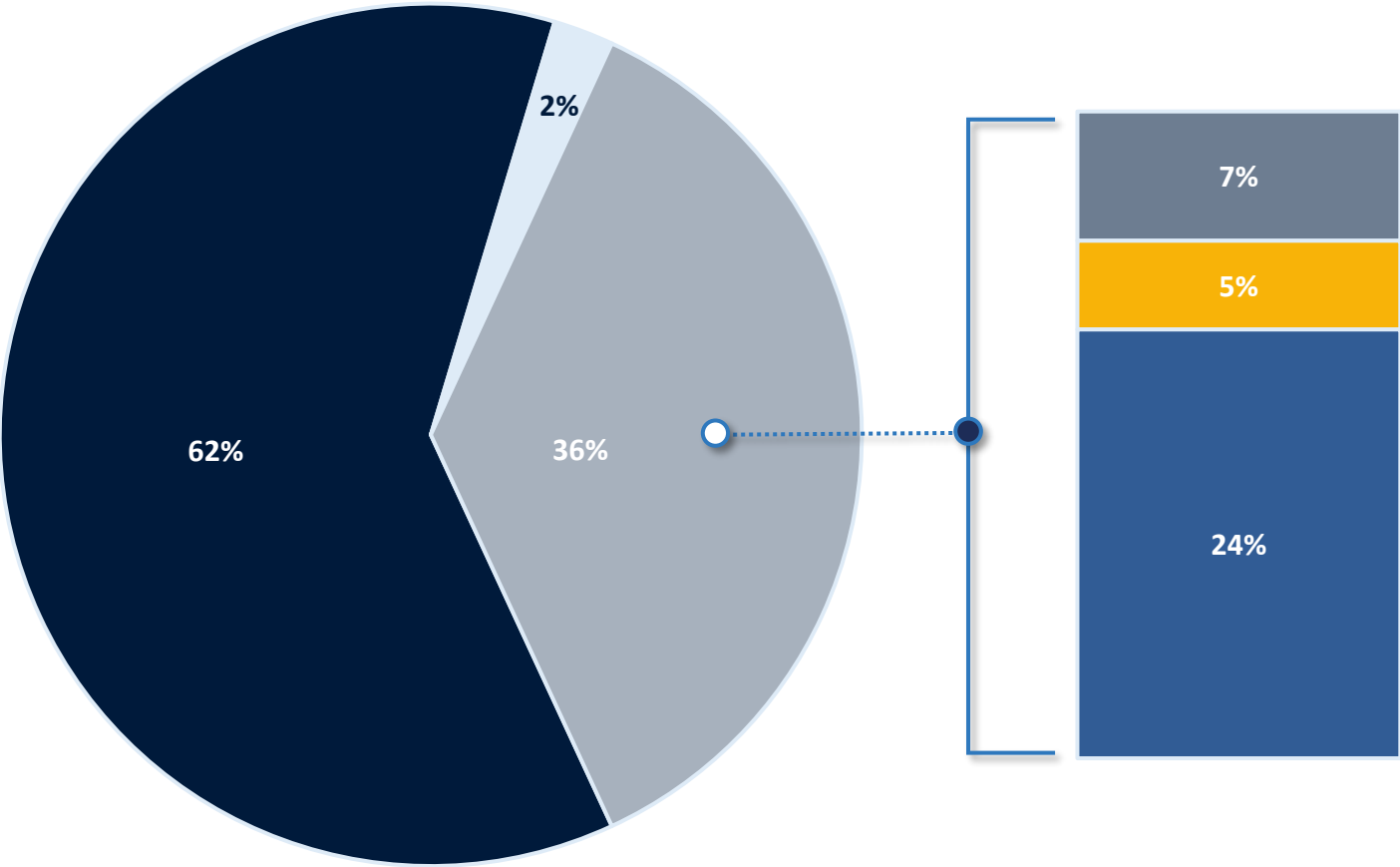

სესხის პროცენტის სუბსიდირების პროგრამები

სააგენტოს პორტფელი

განხორციელების პერიოდი	2014-2023
პროექტების რაოდენობა	2,109
სესხის მოცულობა (მლრდ ლარი)	2.2
ინვესტიცია (მლრდ ლარი)	3.5
სამუშაო ადგილები	38,235

სააგენტოს დახმარების გარეშე საქმიანობის დაწყება

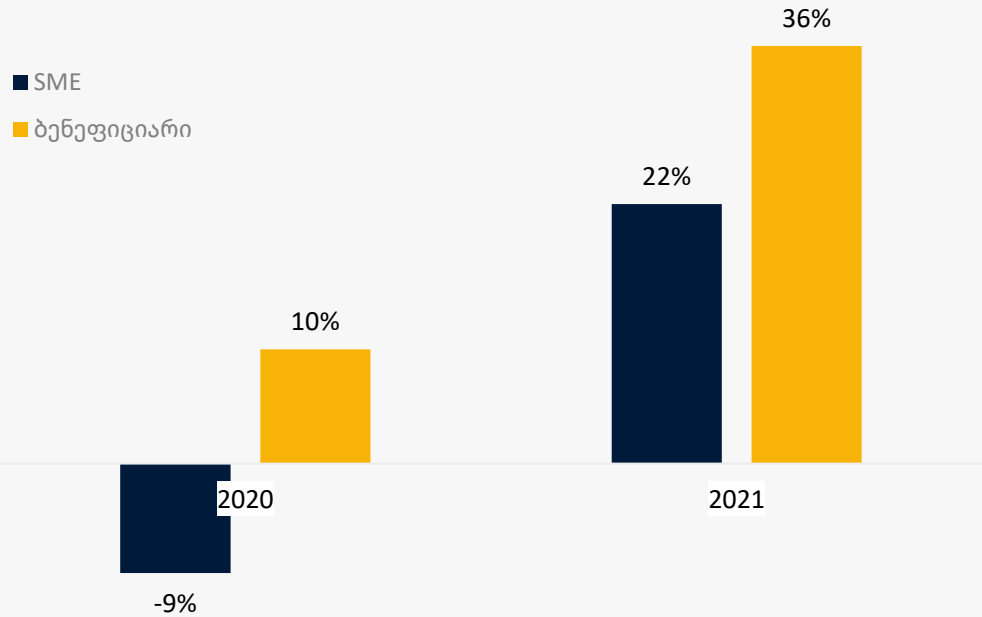
- ვერ შევძლებდი
- შევძლებდი
- შევძლებდი - 1 წელში
- შევძლებდი - 2 წელში
- შევძლებდი - 2 წლის შემდეგ

სააგენტოს პორტფელის შემოსავლების და აქტივების ზრდა

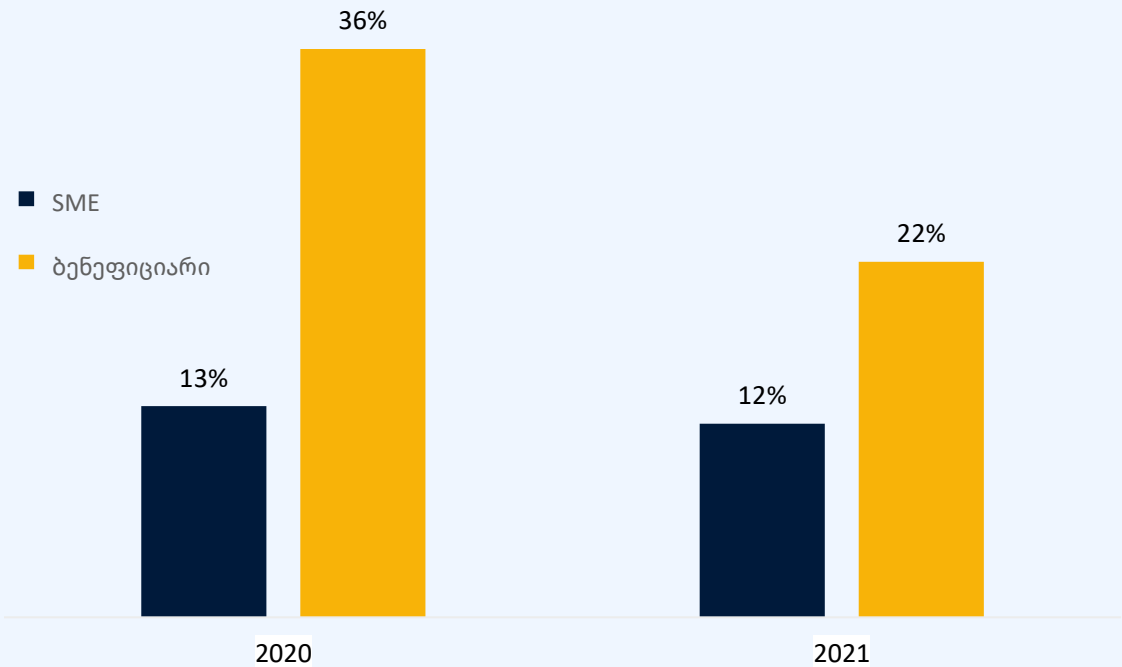
SME სეგმენტის შემოსავლების ზრდა vs სააგენტოს პორტფელის შემოსავლების ზრდა

■ SME
■ ბენეფიციარი

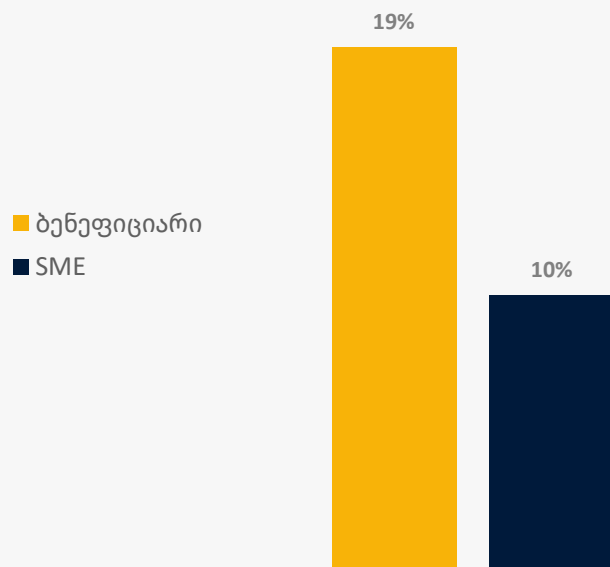

SME სეგმენტის აქტივების ზრდა vs სააგენტოს პორტფელის აქტივების ზრდა

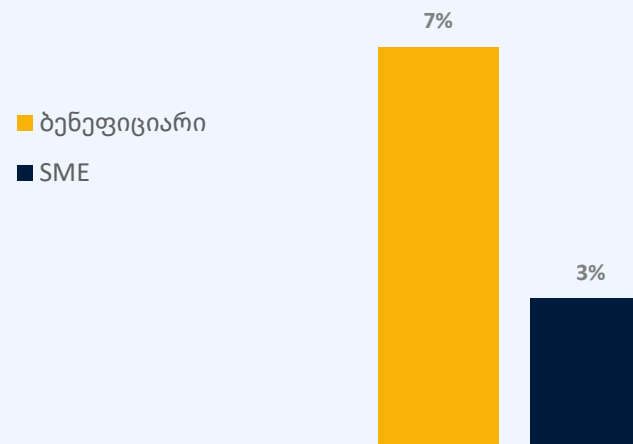
■ SME
■ ბენეფიციარი

EBITDA მარჟა

წმინდა მოგების მარჟა

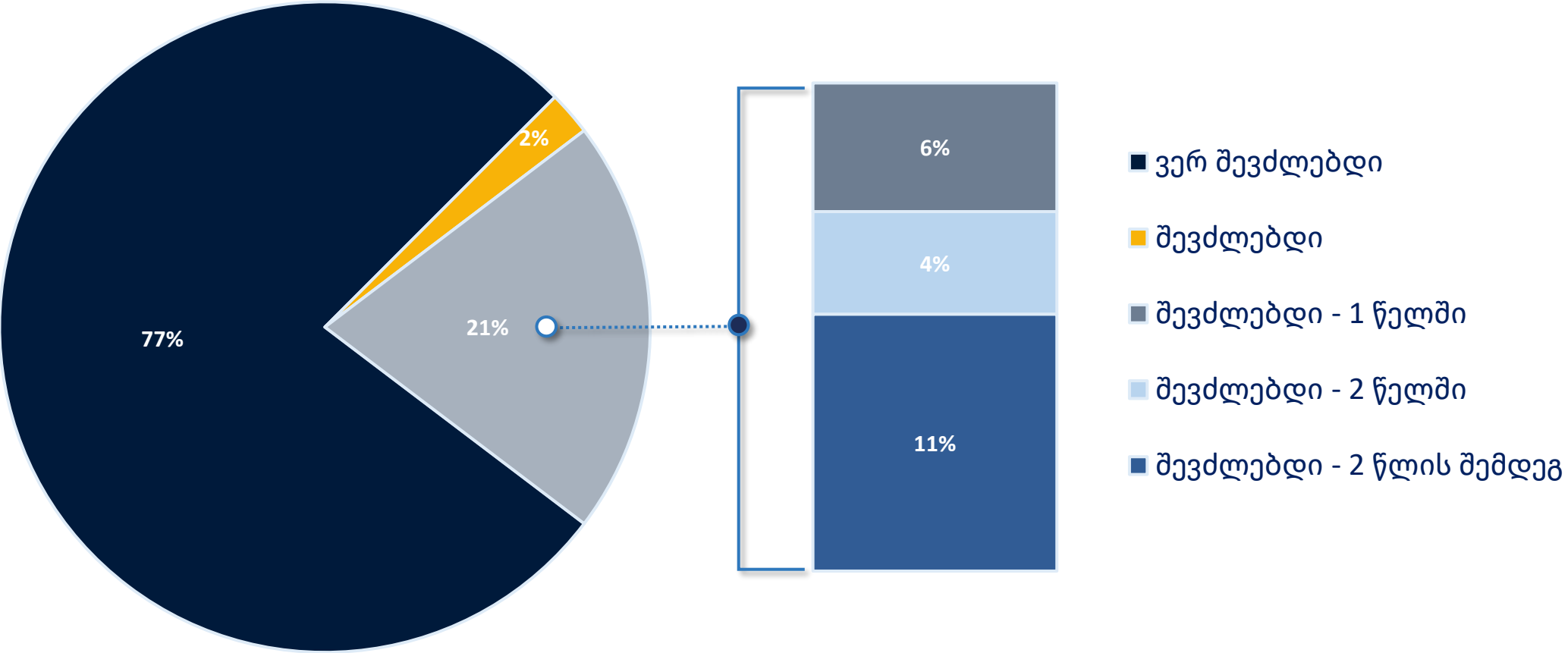

საკრედიტო-საგარანტიო მექანიზმი

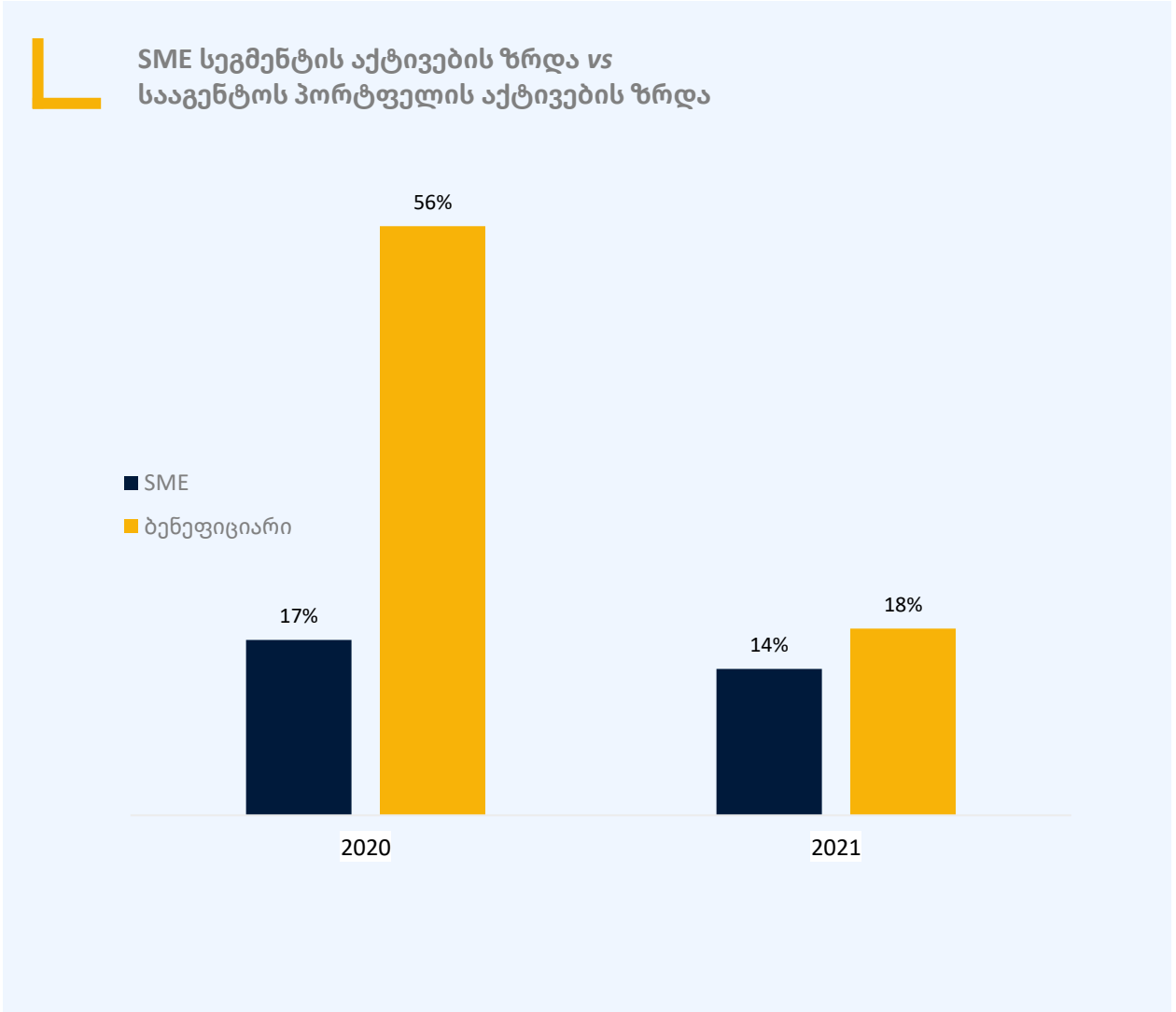
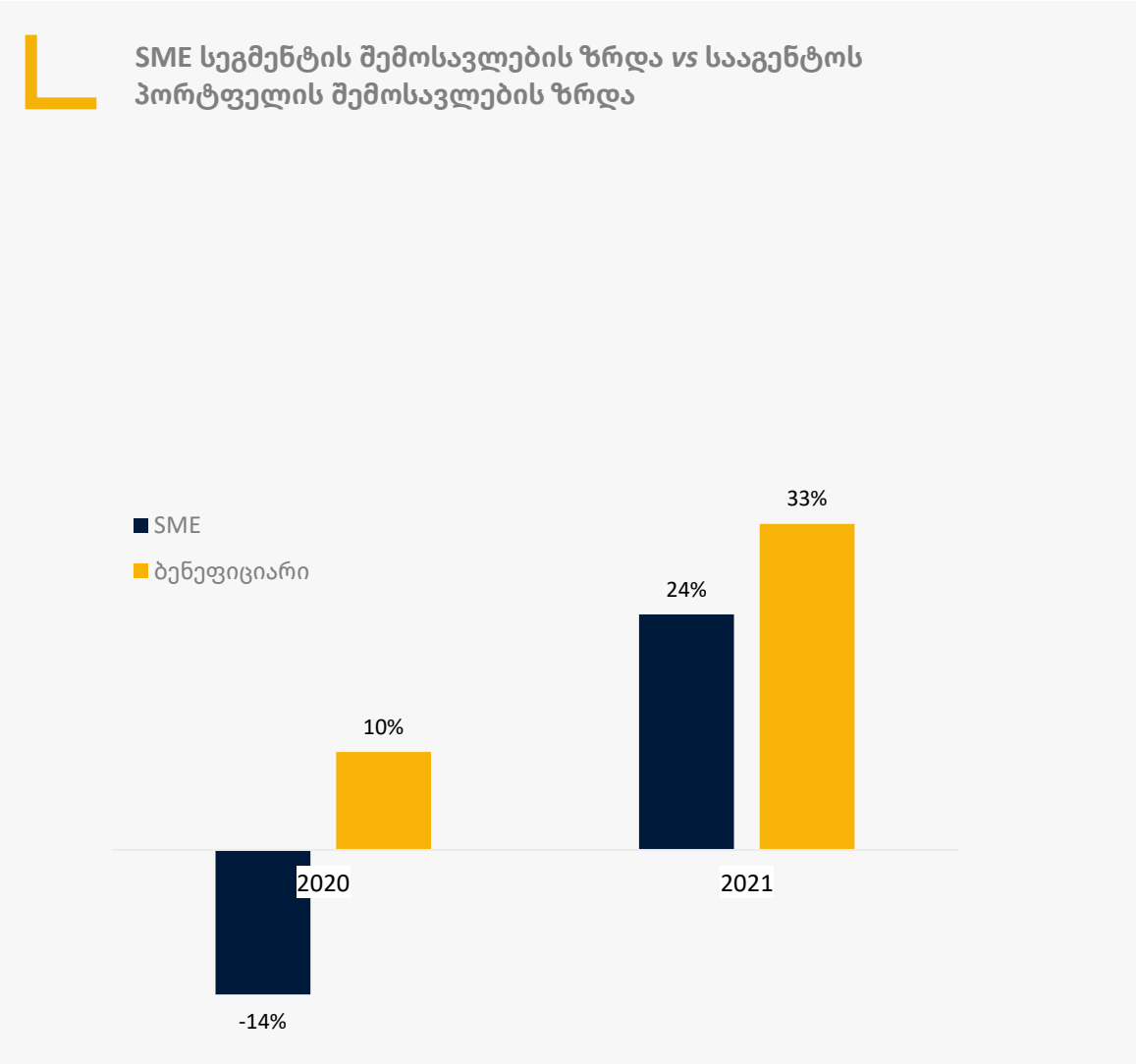
სააგენტოს პორტფელი

განხორციელების პერიოდი	2020-2023
პროექტების რაოდენობა	974
საკრედიტო საგარანტიო მექანიზმის მხარდაჭერით გაცემული სესხების მოცულობა (მლნ ლარი)	733
სამუშაო ადგილები	13,638

სააგენტოს დახმარების გარეშე საქმიანობის დაწყება

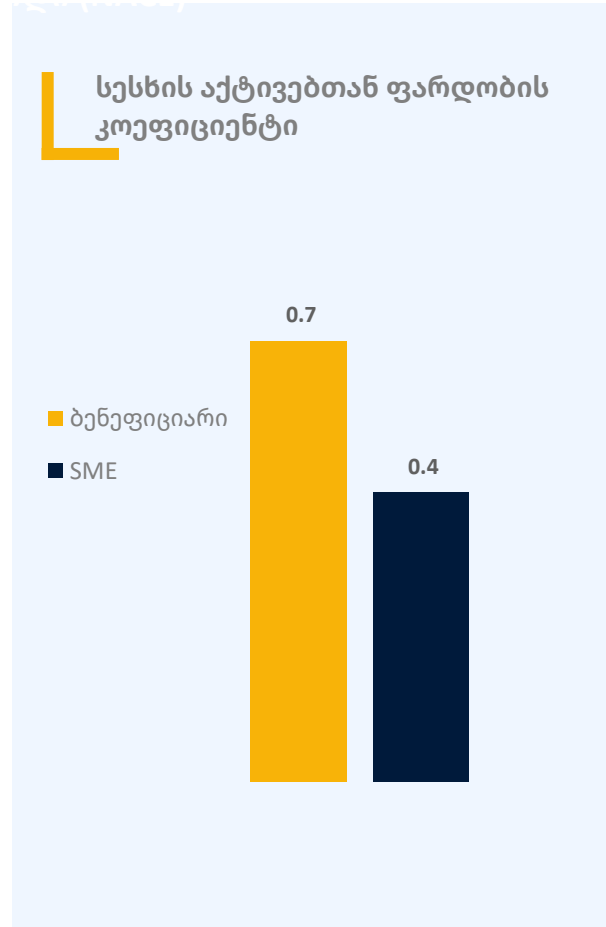
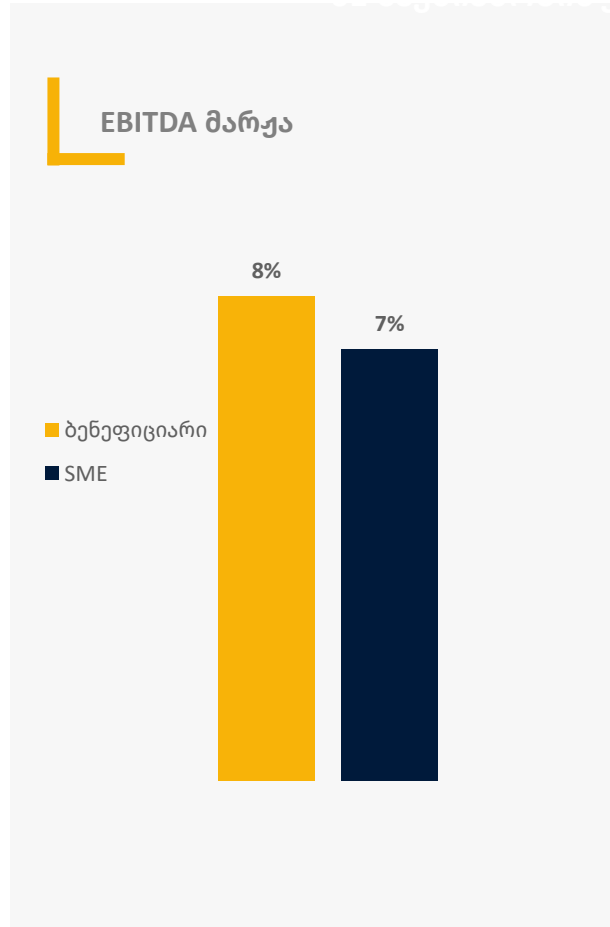

SME vs სააგენტოს პორტფელი

ფინანსური მაჩვენებლები - დამამუშავებელი მრეწველობა

16

0.7%

გაღწევის მაჩვენებელი

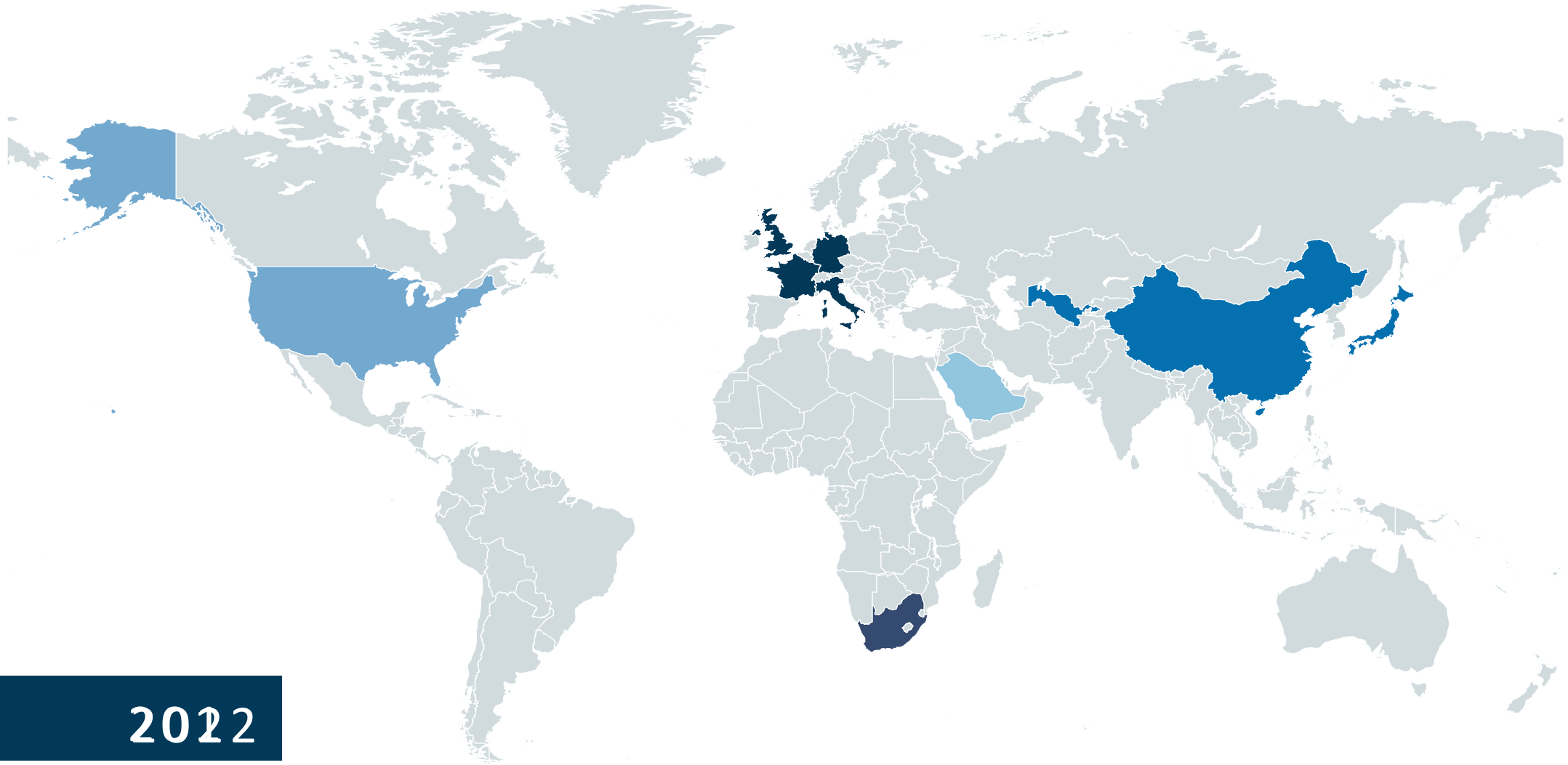
ექსპორტის ხელშეწყობის პროგრამა

სააგენტოს პორტფელი

განხორციელების პერიოდი	2014-2022
საერთაშორისო დონისძიებებისა და გამოფენების რაოდენობა	114
საერთაშორისო დონისძიებებზე დაფინანსებების რაოდენობა	813
გადამზადებულ ექსპორტის მენეჯერთა რაოდენობა	418
TradewithGeorgia.com-ზე რეგისტრირებულ კომპანიათა რაოდენობა	731

ღონისძიებების გეოგრაფიული განაწილება

18

2012

ევროპა - 12
 აზია - 4
 ევროპა - 1
 ჩრდილოეთი ამერიკა - 3
 სამხრეთი ამერიკა - 2
 აფრიკა - 1

ყოველი
მე-8

ახალ პარტნიორთან
შეხვედრა შედეგიანია

ყოველი
მე-2

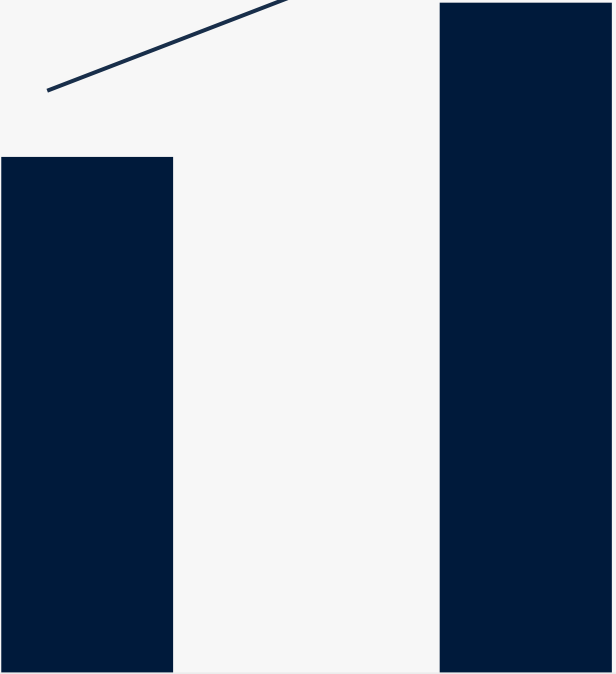
არსებულ
პარტნიორებთან
შეხვედრა შედეგიანია

ექსპორტის მოცულობა

111 კომპანია

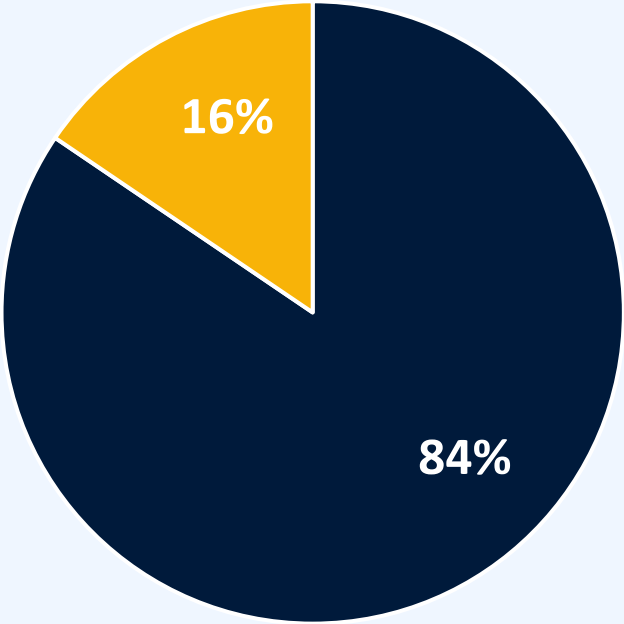
ზრდა - 30%

დაფინანსებამდე

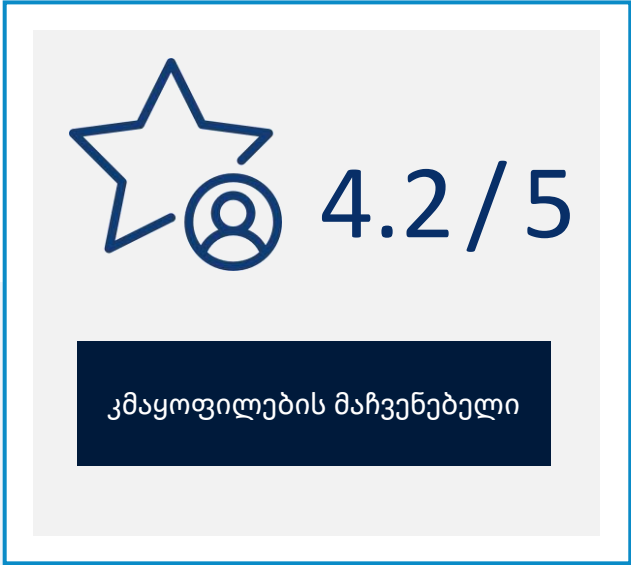
დაფინანსების შემდეგ

შეძლებდნენ თუ არა დამოუკიდებლად მონაწილეობის მიღებას

■ დამოუკიდებლად ვერ დაესწრებოდა ღონისძიებას

■ დამოუკიდებლად შეძლებდა ღონისძიებაში მონაწილეობას

საკონსულტაციო ცენტრები

I. საკონსულტაციო მომსახურება

მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის საჭიროებებზე მორგებული საკონსულტაციო მომსახურების შეთავაზება და ამ მომსახურების თანადაფინანსება.

II. ბიზნეს უნარების გაუმჯობესება

მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის საჭიროებებზე მორგებული სემინარების, ტრენინგების და სხვა სასწავლო პროგრამების შეთავაზება.

III. საინფორმაციო მომსახურება

ინფორმაციის მიწოდება ბიზნესის მხარდამჭერი პროგრამების შესახებ, იქნება ეს სახელმწიფო თუ სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ დაფინანსებული.

დაგეგმილი პროგრამები

სავალო ფასიანი ქაღალდების (Bond) გამოშვებასთან დაკავშირებული ხარჯების თანადაფინანსება

კომპანიები მიიღებენ მხარდაჭერას, რათა დაფარონ სავალო ფასიან ქაღალდის გამოშვებასთან დაკავშირებული ხარჯები, როგორიცაა საკრედიტო რეიტინგის ხარჯი, წარმატებით განთავსების საკომისიო და სხვა.

წილობრივი/სააქციო (Equity) კაპიტალის ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა

მსოფლიო ბანკთან თანამშრომლობით, სააგენტო გეგმავს მხარდამჭერი ჩარჩოს შემუშავებას ქვეყნაში წილობრივი/სააქციო კაპიტალის ბაზრის განვითარებისთვის.

აქტივებით უზრუნველყოფილი დაფინანსების (Asset Based Finance) განვითარება

ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო სააგენტოსთან ერთად მუშაობს საკანონმდებლო ბაზის ჩამოყალიბებაზე და ახალი პროგრამის შემუშავებაზე, რომელიც წაახალისებს კომპანიებს, გამოიყენონ ფაქტორინგი, როგორც დაფინანსების ალტერნატიული წყარო.

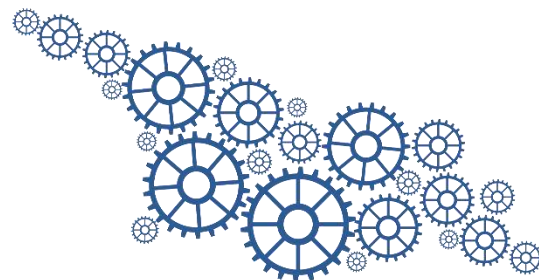
მიკრო სესხების პროგრამა

მცირე მეწარმეების საჭიროებებზე მორგებული პროგრამის შემუშავება

ექსპორტის ხელშეწყობის ფინანსური ინსტრუმენტები

აკრედიტივი - პროდუქტთან დაკავშირებული საკომისიოს თანადაფინანსება, საექსპორტო სესხი - საექსპორტო სესხის პროცენტის სუბსიდირება და გარანტია

ანართე სართველოში

მადლობა